

DIỄN ĐÀN

Số 38

Ngày 25/2/1993

NỘI DUNG

TIN TỨC	2
KINH TẾ - CHÍNH TRỊ	6
F. Mitterrand - Niềm hy vọng của Hà nội	6
Chung quanh sự kiện chuyến đi thăm Việt nam của tổng thống Pháp	6
Nội chiến Nam tư	7
Tận thế rồi, người ơi!/T.W. Lippmann	7
Tết ở thành phố HCM/J.C. Pomonti	8
Cải tổ quân đội Trung quốc/S. Wudunn	8
Một thành phố kỳ quái/N.D. Kristof	9
Clinton với châu Á	9
DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC	
Đền bù đào tạo, lại thêm một kiểu lạm dụng luật pháp của sứ quán Việt Nam tại Tiệp/N.T.H	10
Trả lời thư bạn/T.N.T	10
TƯ LIỆU	
Kỹ sư Lương Văn Tích trả lời	11
VĂN HÓA - VĂN NGHỆ	
Viết về một chuyến đi/Lính Nam	12
Nói chuyện với Irena/Diễn Đàn	14
Tự điển Kinh tế Chính trị/C.D.	17
Thơ của Trần Ngọc Tuấn, Trần Trung Đạo, Hoàng Giang, Nguyễn Hồi Thủ.	

Trong thời gian vừa qua đã xảy ra một số trường hợp tiền ủng hộ của bạn đọc gửi trong thư bảo đảm cũng bị bốc trộm và mất cắp, vì vậy chúng tôi xin thông báo với các bạn một số thay đổi sau:

1/ Thư và bài vở (không gồm tiền mặt) xin gửi về địa chỉ liên lạc của Diễn Đàn. (Nguyễn Quốc Vũ)

2/ Sự ủng hộ tài chính cho Diễn Đàn:

* Bạn đọc ở Cộng hòa Séc xin hãy gửi thẳng tiền ủng hộ vào **konto Diễn Đàn:**

Konto 377.04.45 - 018
(pán Lê Thanh Nhân)
České státní spořitelna
Náměstí Gorkého 25
Praha 1

* Bạn đọc ở nước ngoài:

hoặc:— Gửi **Konto ngoại tệ:**

(Mr. Lê Thanh Nhân)
Konto 348 33 - 1010759 - 111
Komerční banka
Na Příkopě 5
Praha 1

hoặc:— Gửi séc chỉ cho **Nguyễn Quốc Vũ/ Trần Hồng Hà** (không đề **Diễn Đàn**)

3/ Sau khi gửi ủng hộ tài chính cho Diễn Đàn vào các tài khoản nói trên, xin bạn đọc hãy thông báo ngay với **BBT**, để chúng tôi kịp gửi báo tới bạn sớm nhất.
(Xin ghi tên, ngày gửi, từ đâu, số tiền gửi)

Chúng tôi hy vọng các bạn sẽ thông cảm với sự thay đổi này.

BBT

Tạp chí Diễn Đàn do nhóm sinh viên và nghiên cứu sinh Việt Nam tại Praha và Ostrava biên soạn và phát hành.

Chịu trách nhiệm:

Phạm Hữu Uyển
Trần Hồng Hà
Lê Thanh Nhân
Nguyễn Trọng Bồng
C. D.

Mọi thư từ, bài vở xin gửi về địa chỉ:

Nguyễn Quốc Vũ, Kolej Strahov XI/42
160 00 Praha 6, Czech Republic

Fax. (0042)(2) 235 99 83

TIN VIỆT NAM

BỊT MIỆNG VĂN NGHỆ

Cuối năm 1992 nhà xuất bản văn nghệ thành phố Hồ Chí Minh tập trung mười chuyên ngắn dự thi trong khuôn khổ cuộc thi truyện ngắn năm 1992 dành cho các cây bút mới, in thành một tuyển tập có tên: "Miền Cực Lạc". Tuyển tập được độc giả đón đọc nồng nhiệt, nhưng sau đó "Ban Văn Hóa Tư Tưởng thành phố H.C.M" cho rằng một số bài trong tuyển tập này thiếu tính đảng, bôi đen cuộc sống tốt đẹp của chế độ xã hội chủ nghĩa, và đòi tịch thu toàn bộ số sách đã được phát hành.

(Theo Trăm Con số 8)

ĐÓNG CỬA TẠP CHÍ CỦA VIỆT

Theo tạp chí Kinh Tế Viễn Đông (FarEastern Economic Review) số ra ngày 3.12.92 đã đưa tin về việc đóng cửa tạp chí Cửa Việt với tựa đề "Lời thật chối tai"... Hà Nội vừa đóng cửa tờ Cửa Việt một tạp chí văn chương được ưa chuộng, xuất bản tại Quảng Trị. Tạp chí này đã làm cho ban tuyên huấn đảng nổi giận, khi tờ tạp chí đăng tải bài thơ của Nguyễn Duy, bài thơ đã vi chính quyền như một tấm giấy than phải vất vào sọt rác lịch sử, vì chẳng còn ảnh hưởng gì, và hoàn toàn vô ích với cuộc sống người dân. Cũng trong số báo này có đăng chuyện ngắn của Bảo Ninh, nội dung nhàn cảnh giác hàng ngũ bộ đội dừng mù quảng theo đảng để trở thành công cụ hy sinh thêm một lần nữa. Ngoài ra tờ báo còn đăng bài phỏng vấn nhà văn Nguyễn Ngọc, trong đó ông kêu gọi đảng cho phép in lại những tác phẩm có giá trị của miền Nam trước 75..

(Theo Trăm Con số 8)

PHẢI XÉT NGHIỆM SIDA

Chính phủ VN đã ra quyết định bắt buộc một số đối tượng phải xét nghiệm huyết thanh kháng thể HIV: đó là người làm nghề mai dâm, tiêm chích ma túy, đồng tính luyến ái, tù nhân, người nước ngoài đăng ký cư trú ở VN trên ba tháng, những người bị nhiễm HIV/SIDA không được phép kết hôn.

(Theo DIỄN ĐÀN Forum số 16)

TỔNG KẾT THAM NHỮNG

Báo Nhân Dân ngày 14/1/93 đưa tin những vụ tham nhũng trong năm 92 (những vụ đã được phát hiện) đã làm mất mát của nhà nước trên 60 triệu đôla, khoảng 660 tỷ đồng VN, phải nói rằng căn bệnh tham nhũng này ở VN đều là tác phẩm của các nhà "tư bản đỏ" có chức quyền, nó sẽ là một trong những căn bệnh nan y khó lòng chạy chữa.

(Theo Diễn Đàn Forum số 16)

THIỆU TIỀN MẶT

Dựa vào thái độ chống lạm phát "thông minh" của nhà nước, ngân hàng nhà nước VN đã một lần nữa khoải trách nhiệm bảo đảm lượng tiền mặt cần thiết cho nền kinh tế. Tổng giám đốc Cao Sĩ Khiêm còn đề ra chủ trương "sáng tạo".. các địa phương, các ngân hàng phải tự cân đối tiền mặt cho đến tết nguyên đán.. Bản thân ngân hàng nhà nước VN để tự cân đối đã mang vàng ra bán để thu hút tiền đồng, vì vậy đồng đôla giảm giá trên thị trường không phải vì nền kinh tế ta sung sức, mà chỉ vì ngân hàng nhà nước hết tiền mặt.

(Theo Diễn Đàn forum số 16)

XUẤT KHẨU LAO ĐỘNG SANG NAM TRIỀU TIÊN

Theo thời báo kinh tế Sài Gòn 7/1/93 công ty xuất khẩu lao động và chuyên gia vừa ký hợp đồng với công ty Thaico Trading đưa 1000 người VN sang lao động ở Nam Triều Tiên.

(Theo Diễn Đàn forum số 16)

NẠN CỜ BẠC

Thủ tướng Võ Văn Kiệt lên án trước quốc hội nạn cờ bạc đang phát triển từ nông thôn đến thành phố, cũng trong thời gian đó chính phủ cho phép khởi công xây dựng sòng bạc Casino đầu tiên tại thành phố Hải Phòng.

(Theo DD forum số 16)

MỘ LIỆT SĨ GIẢ Ở QUẢNG TRỊ

Theo báo Lao Động số 26 tháng 12 năm 1992 phát hành tại VN đã đưa ra trước công luận vụ một số "ông lớn" ngành lao động thương binh xã hội tỉnh Quảng Trị đã quy tập hơn 2000 mộ liệt sĩ giả để rút tiền của nhà nước và nhân dân với lý do để xây dựng nghĩa trang, số tiền ấy được chia chác làm của riêng. Dự luận cho rằng đây là một việc làm táng tận lương tâm, mới hay ở VN nạn tham nhũng xuất hiện thật phong phú và đa dạng.

(Theo báo Lao Động tháng 12 năm 1992)

TRÊN 6000 TỈ ĐỒNG ĐẦU TƯ KHÔNG HIỆU QUẢ

Cũng theo báo Lao động hiện nay trên toàn quốc có hơn 500 công trình xây dựng cơ bản đầu tư chưa có hiệu quả hoặc không có hiệu quả. Đặc biệt ở mỏ Apatit Lào Cai đầu tư hơn 100 tỉ đồng nhưng chưa đưa vào sản xuất được. Khu lọc dầu Tuy Hạ sau khi chi 50 tỉ lại có quyết định đình chỉ. Thủ trưởng bộ xây dựng Nguyễn Mạnh Kiểm còn cho biết luôn: Nguyễn nhân chủ yếu của những phung phí này là do việc lập luận chứng kinh tế không hợp lý.

(Theo báo Lao động tháng 12 năm 1992)

DƯỚI CHẾ ĐỘ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA "CÔNG NHÂN LÀM CHỦ"

Các công ty Đài Loan, Nam Triều Tiên có công ty ở VN bắt công nhân phải làm việc 12 tiếng đồng hồ một ngày trong điều kiện hết sức căng thẳng, có trường hợp chủ bắt làm thêm giờ, công nhân ai không nghe họ bắt xếp hàng và cho ăn.. tát. Sau bao nhiêu năm đổ máu để thực hiện công bằng xã hội, nay sự không công bằng lại càng gia tăng, trách nhiệm này thuộc về ai?

(Theo báo Lao Động chủ nhật 29/11/1992)

SÁNG KIẾN CHỐNG THAM NHỮNG

Trong mục "nói hay đừng" của báo Lao Động, có lẽ nói đùa xung quanh mở công ty Thamhumex, bài viết đã khiến "quan trên" bảo rằng là chống nhà nước, thiếu tính xây dựng, sáng kiến đó là: — Tạo điều kiện cho bọn tham nhũng ăn thật nhiều để chúng bội thực rồi lăn ra chết, giải pháp này xem ra bất tiện vì dân có thể chết đói trước bọn tham nhũng chết no. — Hoặc xuất khẩu tham nhũng (loại này rất khoái đi nước ngoài và là một mặt hàng không có đối thủ cạnh tranh), biến tham nhũng thành ngoại tệ mạnh, đây là một giải pháp thông minh mở ra một bức tranh tươi sáng cho đất nước. Tính sơ mỗi móng nộp 5 đôla thì gom được một số vốn không nhỏ để mở thêm nhiều trường học cỡ 5 sao cho nhân loại lác mắt. Chỉ mới nói vui vui vậy thôi mà nhà nước đã quy tội có vấn đề, đúng là có tội thì giạt mình.

(Theo báo lao động tháng 1 năm 1993)

TRUYỆN CŨ NHẮC LẠI

Cộng đồng người Việt Nam ở Tiệp chắc chưa quên vụ ông Trịnh Quốc Kỳ (nguyên cựu trưởng ban quản lý lao động) bị gặp nạn khi về VN. Trên báo An Ninh Thủ Đô số 399 (658) ra ngày 20/12/1992, trong mục "Trên mặt trận đấu tranh diệt trừ tệ tham nhũng buôn lậu" có bài: "Bên trong các số liệu gửi về cục", ở bài này có tường trình lại vụ việc ông Kỳ gặp nạn, bài báo viết: công an Phủ Lỗ khi chặn chiếc xe đưa ông Kỳ và phu nhân để khám xét đã phát hiện một phong bì đựng 180.000 Đôla, ở bên ngoài phong bì ghi: Tài liệu gửi về Cục (không rõ là Cục nào), kèm theo 9000 đô la để bên ngoài (không kể giấy phép lưu không có chữ ký của chính đương sự). Ông Kỳ đã giải thích "hồn nhiên" ..vì xa nước lâu nên không biết và quên..khai báo với công an cửa khẩu. Đây âu cũng là một bài học cho các "đồng chí" của ông ở Tiệp đang đương chức ở các phòng, các ban, nên thận trọng trong việc "cải thiện" nâng cao đời sống, tăng thu nhập cho gia đình bằng cách buôn bán con dấu, chữ ký, gia hạn hộ chiếu, làm thị thực, vé máy bay vv..

(Theo báo an ninh thủ đô ngày 20 tháng 12 năm 1992)

DẦU HÓA VIỆT NAM

Giám đốc công ty Petro Vietnam, ông Hồ Sĩ Thoảng chọn đúng ngày tân tống thống Mỹ Bill Clinton nhậm chức, thông báo trên đài Tiếng nói Hoa Kỳ (Voice of America) rằng phần đầu tư khai thác cuối cùng của giếng dầu Đại Hùng đã về tay công ty Total (Pháp) và công ty Nhật Sumitomo. Cuối tháng Chạp năm ngoái, Việt Nam đã tiết lộ rằng hợp đồng khai thác béo bở sẽ được ký bởi bốn phía: Petro Vietnam, công ty BHP (Úc) và Petronas (Malaysia). Phần thứ tư thuộc về khách hàng mà vì một lý do nào đó chưa được nêu tên. Do vậy xuất hiện những lời đồn đại cho rằng Việt Nam giành phần thứ tư cho các công ty Mỹ nếu G.Bush bỏ cấm vận Việt Nam. Ông Thoảng cho biết, nếu các công ty Mỹ có ý định tham gia khai thác giếng dầu Đại Hùng, họ có thể thương lượng với các công ty đã tham gia ký kết hoặc mua lại quyền khai thác.

(Theo 22.1.1993 Indochina Digest)

THƯƠNG GIA MỸ ĐẾN VIỆT NAM

Các nhà lãnh đạo kinh tế Mỹ dự tính đi thăm Việt Nam trong thời gian tới. Chuyến đi được sự bảo trợ và hướng dẫn của Văn phòng thương mại Việt-Mỹ, mới thành lập tại Mỹ. Giám đốc phòng thương mại Irwin Jay Robinson cùng các chuyên gia của công ty Phillips Nizer, Krim&Ballon chuẩn bị dẫn 50 thương gia Mỹ, đại diện cho 29 công ty tới Việt Nam. Văn phòng sẽ không thông báo danh sách cụ thể những công ty tham dự chuyến đi bởi lo ngại từ phía mà ông Robinson gọi là "nhóm cực hữu chống bang giao". Nhưng trong danh sách chắc chắn có các công ty American President Lines, AT&T, Cargill Inc, RR Donnelly & Co, Edison Brothers Stores Int l, Goulds Pumps Inc, Honeywell Inc, Inductotherm Corp, Leon D.DeMattels Construction Corp, Price Waterhouse, RJR Nabisco, United Airlines và Woolworth Overseas Corp.

(Theo 22.1.1993 Indochina Digest)

ĐẦU TƯ NƯỚC NGOÀI

Công ty Úc Colliers Jardine Holdings Lt, chi nhánh công ty Jardine Matheson Holdings Ltd tại Hồng công đang thương lượng với Việt Nam về 7 dự án lớn tại Việt Nam. Công ty đã trao đổi cùng các nhà đầu tư Singapore, Hồng công, Nhật và Nam Triều Tiên về khả năng đầu tư xây dựng cơ cấu hạ tầng cơ sở cho Việt Nam. Dự án xây dựng Hotel trị giá 30 triệu USD, nhà ở 10 triệu USD và hạ tầng cơ sở trị giá 800 triệu USD.

(Theo 22.1.1993 Indochina Digest)

Tiền Việt Nam được giá

Đầu tháng Giêng năm nay, tiền Việt Nam đạt giá trị cao nhất so với đồng dollar kể từ tháng 7 năm ngoái. Tháng 1.1990, giá dollar là 4600 đồng, tăng lên 14800 đồng vào tháng 2.1992,

sau đó giảm xuống 9700 đồng vào ngày 13.1.1993. Một giám đốc ngân hàng Tây phương tại Hà Nội được hãng tin Reuter phỏng vấn, cho biết nguyên nhân tiền Việt giữ được giá là do nhà nước đã thắng lợi trong việc chống lạm phát, làm dân chúng tin cậy vào giá trị đồng tiền và chính sách tiền tệ chặt chẽ, bắt đầu từ cuối năm 1991. Hotel, văn phòng du lịch, công ty cho thuê xe hơi... trước đây yêu cầu người ngoại quốc trả bằng dollar nay sẵn sàng nhận tiền Việt. Hàng không Việt Nam cho biết trong ba tháng đầu năm nay sẽ bán vé bằng tiền Việt từ khách hàng ngoại quốc và người Việt khi mua vé ra nước ngoài mà trước đây chỉ có thể mua bằng dollar. Viện nghiên cứu thị trường và giá cả cho biết việc tiền Việt tăng giá trị sẽ làm tổn hại đến các công ty xuất khẩu, trong đó nhiều hãng yêu cầu nhà nước có biện pháp giữ cho giá dollar thăng bằng. Họ cho biết, nếu như chính phủ không đảm bảo ổn định giá dollar, hiệu quả kinh tế của ngành xuất khẩu giảm sút sẽ làm chậm sự phát triển kinh tế cả nước. Nhưng ông giám đốc ngân hàng không đồng tình với lập luận trên đây, cho rằng đồng tiền Việt mạnh hơn sẽ giúp nền kinh tế có thể cho phép đầu tư một số lượng tiền lớn vào các cơ sở công nghiệp đang cần nhập khẩu thiết bị, máy móc.

(Theo Indochina Digest 22.1.1992)

BANG GIAO VỚI NAM TRIỀU TIÊN

Việt Nam và Nam Triều Tiên đã đạt: quan hệ ngoại giao chính thức sau chuyến viếng thăm Việt Nam của ngoại trưởng Yi Sang-ok, theo lời mời của ngoại trưởng Nguyễn Mạnh Cẩm. Ký kết giữa hai bộ trưởng đã được tổ chức ngày 22.12.1992 tại Hà Nội. Ông ngoại trưởng Nam Triều Tiên đã gặp Chủ tịch Việt Nam Lê Đức Anh vào ngày 23.12. Bộ trưởng ngoại giao Nguyễn Mạnh Cẩm dự tính đi thăm Nam Triều Tiên sau khi sứ quán Việt Nam tại Seoul chính thức hoạt động. Ông Cẩm sẽ ký kết các hợp đồng kinh tế về đầu tư và hàng không.

Quan hệ thương mại giữa hai nước đạt 470 triệu USD trong năm 1992, tăng gần gấp đôi so với năm 1991 (250 triệu USD). Trung tâm thông tin kinh tế ngoại quốc tại Seoul cho biết đầu tư kinh tế tại Việt Nam trong năm 1992 tăng 30% so với năm 1991. Biên tập viên tờ Kyonghyang Sinmum trong số tháng 12 năm ngoái nhấn mạnh rằng quan hệ kinh tế chặt chẽ giữa hai quốc gia sẽ giúp cả hai phía củng cố và phát triển nền kinh tế còn chưa mạnh và ổn định của mình, tạo thế đứng kinh tế vững chắc trong vùng Nam Á.

Công ty đầu mỏ Nam Triều Tiên Korean Petroleum Development Corporation (Pedco) đã mở cơ quan đại diện tại Sài Gòn. Công ty này sẽ tiến hành khai thác tại khu các giếng dầu ngoài khơi thuộc khu vực 11-2, thuộc quyền khai thác của tổ hợp 7 công ty Nam Triều Tiên (Deasung, Deawoo, Hyundai, Lucky Gold Star, Samhwan, Samsung và Ssangyong) (Theo VNA 21.12.1992)

Ngày 3.2, Nhà băng Nam Triều Tiên Korea First Bank và Ngân hàng ngoại thương Việt

Nam đã ký kết hợp tác mở ngân hàng tại Sài Gòn dưới tên Firstvina Bank. Vốn ban đầu là 10 triệu USD, trong đó 40% số vốn thuộc về Korea First Bank, 10% thuộc về Deawoo Securities và phía Việt Nam góp 50% vốn.

(Theo Reuter 14.1.1993)

TIN TIẾP

THÀNH VIÊN MỚI CỦA LHQ

Ngày 19.1.1993 Cộng hòa Séc và Cộng hòa Slovakia trở thành thành viên chính thức thứ 179 và 180 của LHQ. Đây là quyết định của Đại Hội đồng LHQ dựa trên cơ sở bảo đảm của Hội đồng bảo an LHQ sau khi hai nước cộng hòa "non trẻ" này đệ đơn ngày 4.1.1993.

(Theo Mladá Fronta Dnes 20.1.1993)

TỔNG THỐNG ĐẦU TIÊN CỦA CỘNG HOÀ SÉC

Theo như mong đợi của dư luận trong và ngoài nước Vaclav Havel đã trở thành tổng thống đầu tiên của nước Cộng hòa Séc sau cuộc bỏ phiếu kín của quốc hội, trong đó ông thu được 109 phiếu ủng hộ trên tổng số 200 (hơn 1/2 theo như quy định của hiến pháp).

Ngoài V. Havel, do liên minh các đảng cầm quyền đề cử, còn có hai ứng cử viên khác là Marie Stiborová (Khởi cách tả 49 phiếu) và Miroslav Sládek (đảng Cộng hòa 14 phiếu).

Được hỏi về phương hướng hoạt động của ông ngay sau khi được bầu V. Havel nhấn mạnh rằng ông sẽ "cố gắng củng cố quan hệ giữa nước Cộng hòa Séc với tất cả các nước, đặc biệt với nước láng giềng gần gũi nhất: Slovakia"

Nhiệm kỳ của tổng thống Séc, theo như hiến pháp, sẽ kéo dài 5 năm, ngay cả quốc hội cũng không có quyền biểu quyết phế truất, nhưng mặt khác tổng thống sẽ không được phép ứng cử lần thứ hai.

Cuộc bỏ phiếu kín đã bị phong tỏa gần 4 tiếng đồng hồ do cuộc marathon của các đại biểu đảng Cộng hòa, bằng các bài phát biểu buộc tội V. Havel mà dư luận đều cho rằng đáng xấu hổ trước con mắt quan sát quốc tế. Chính các bài phát biểu này đã có tính phản tác dụng, khiến cho V. Havel nhận được nhiều phiếu ủng hộ hơn.

Tổng thống V. Havel đã làm lễ tuyên thệ nhậm chức ngày 2.2.1993.

(Theo báo chí Séc đến 3.2.1993)

"ĐẦU TRỌC" MÍT TINH TẠI PARDUBICE

Ngày 30.1.1993 khoảng 300 tên skinhead đã tụ tập về Pardubice biểu tình để tưởng nhớ người bạn 17 tuổi của mình bị giết cách đây một năm. Một sự trùng hợp, đó cũng là ngày

□ TIN TỨC

đảng quốc xã của Hitler lên nắm quyền tại Đức 60 năm trước đây. Được vũ trang bằng gậy đánh bóng chày, những tên đầu trọc vừa điểu hành, vừa hô các khẩu hiệu "Heil Hitler!" và gây ra các cuộc đụng độ với dân di gan và cảnh sát, làm hư hại một vài ngôi nhà.

14 tên skinnhead đã bị bắt và sắp đưa ra xét xử với tội gây rối, tấn công nhân viên nhà nước, làm thiệt hại đến sức khỏe và tài sản của người khác.

(Theo Mladá Fronta Dnes 1.2.1993)

ĐỔI TIỀN

Nước Cộng hòa Séc và Cộng hòa Slovakia lại tiến thêm một bước nữa trên con đường tự lập của mình. Từ ngày 4 đến 7.2 cả hai nước cộng hòa đã tiến hành đổi tiền và từ 8.2 mỗi nước sẽ tiêu tiền riêng của mình Kc và Sk. Chỉ còn tiền xu và giấy bạc 10 của ron là có thể dùng được ở cả hai nước. Việc đổi tiền được tiến hành bằng cách đóng tem vào các tờ giấy bạc Tiệp khác cũ (ở vùng Séc là từ 100 Kcs trở lên, ở Slovakia là từ 20 Kcs). Cộng hòa Séc còn cho phát hành thêm giấy bạc 200 Kc. Những giấy bạc đóng tem sẽ được dần dần thu hồi lại và thay thế bằng các loại giấy bạc mới.

Việc đổi tiền đã được hai thủ tướng Klaus và Meciar thỏa thuận trong cuộc gặp gỡ bí mật ngày 27.1.1993 nhưng đến ngày 2.2. điều luật tương ứng mới được hai quốc hội thông qua và thông báo trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Lý do cần thiết phải tách hệ thống tiền tệ chung theo như lời của bộ trưởng tài chính Séc Kocarnik, là sự khác biệt ngày càng lớn trong chính sách kinh tế hai nước, do sự mất tin tưởng của các nhà kinh doanh trong và ngoài nước dẫn đến sự chần chừ trong các dự án đầu tư của họ. "Duy trì hệ thống tiền tệ chung sẽ dẫn đến những phí tổn rất lớn."

Cũng trong cuộc gặp gỡ bí mật nói trên, có tin cho rằng Meciar đề nghị Séc cho Slovakia vay 10 tỷ để khắc phục những khó khăn trong nền kinh tế Slovakia. Tin này chưa được bên nào chính thức xác nhận. Những dấu hiệu suy sụp trong nền kinh tế Slovakia cũng lộ ra trong lời phát biểu của Meciar rằng nhân dân Slovakia sẽ phải sẵn sàng chịu khổ trong nhiều năm nữa "nhưng dù sao chúng ta (Slovakia - ND) cũng đã chịu đựng khó khăn nhiều những năm trước đây rồi." Hơn nữa Meciar còn ra lệnh cho tất cả các công dân Slovakia phải chuyển tất cả các tài khoản của mình ở nước ngoài (kể cả ở Séc) về Slovakia trong vòng ba tháng, tức là không ai được phép mở tài khoản ở ngoại quốc.

(Theo báo chí Séc đến 10.2.1993)

GIẢM SÚT KINH TẾ ĐÃ BỊ CHẶN LẠI

Cuối năm 1992 sự giảm sút tổng sản lượng kinh tế quốc dân tại Cộng hòa Séc đã bị chặn lại và chuyển sang giai đoạn hồi phục, theo như số liệu do cơ quan thống kê Séc công bố.

Tổng sản lượng kinh tế quốc dân cả năm 1992

so với năm 1991 vẫn giảm 7,1% nhưng quý IV.1992 lại đánh dấu mức tăng 3,8% so với cùng kỳ năm trước.

Sản xuất công nghiệp năm 1992 giảm 10,6% nhưng khối lượng ngành xây dựng lại tăng 22%. Giá hàng tiêu dùng tăng 11,1%. Vì mức lương trung bình tăng 22,6% nên tỷ lệ tăng lương thực tế trong năm ngoài là 10,1% và dẫn đến sự hồi phục trong lĩnh vực buôn bán hàng tiêu dùng (tăng 11,8%, với giá cả được tính tương đương).

Đến cuối năm 1992 ở Cộng hòa Séc có 134 800 người thất nghiệp (2,57%), giảm so với năm 1991 (221 700 người - 4,13%).

(Theo Mladá Fronta Dnes 20.2.1993)

BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG - NHIỆT ĐIỆN HAY ĐIỆN NGUYÊN TỬ

Trong những ngày đầu tháng hai, kèm với thảm họa ô nhiễm môi trường nặng nề ở bắc Séc, dư luận dân chúng Cộng hòa Séc lại xao động về việc có nên tiếp tục xây dựng nhà máy điện nguyên tử Temelín (ở phía nam Séc, sát với Áo) hay không. Trong vấn đề này, hai phe đối kháng nhau là các bộ trưởng kinh tế, đứng đầu là thủ tướng Klaus, ủng hộ việc xây nốt Temelín, trong khi các phong trào bảo vệ môi trường với người dẫn đầu là bộ trưởng môi sinh Benda cương quyết chống lại.

Chỗ dựa vững chắc cho các lập luận của những người chống đối nhà máy điện nguyên tử là nỗi sợ hãi của dân chúng trước những thảm họa kiểu Chernobyl, sử dụng các lò phản ứng xô viết với những trang thiết bị an toàn tương tự để được dùng ngay mai ở Temelín, tuy rằng ở đây sẽ có những cải tiến nhất định, mặt khác đó là thái độ chống đối cương quyết của Áo, nước láng giềng của Cộng hòa Séc, nổi tiếng thế giới với các phong trào bảo vệ môi trường sống, mà trong trường hợp tai nạn sẽ phải chịu hậu quả nặng nề nhất. Đó là chưa kể đến số tiền khổng lồ (ít nhất là 43 tỷ Kc) sẽ phải chi vào đây cho đến khi kết thúc công trình (dự tính trong ba năm).

Để đáp lại, phe ủng hộ Temelín cũng đưa ra những lập luận vững chắc không kém với những số liệu kinh tế cụ thể: rằng điện nguyên tử (0,77 Kc/kW.h) rẻ hơn nhiều so với nhiệt điện (1,2 Kc/kW.h), hơn nữa các nhà máy nhiệt điện, tập trung ở vùng bắc Cộng hòa Séc, là nguồn gây ô nhiễm môi trường tệ hại nhất, gây ảnh hưởng xấu đến sức khỏe nhân dân vùng này trong nhiều năm nay. Các nhà máy nhiệt điện này, với nguồn nhiên liệu là than nâu chất lượng kém thực sự đã gây thảm họa cho môi sinh mà tiêu biểu là những ngày đầu tháng hai khi lượng oxit lưu huỳnh chúng thải ra đã không phân tán được do lặng gió và động lại vượt gấp nhiều lần giới hạn cho phép (350 mg/m³). Tất nhiên còn có nhiều nguồn ô nhiễm khác như các nhà máy hóa chất, xe cơ giới... nhưng trong những ngày qua các nhà máy nhiệt điện đã phải giảm công suất xuống đến mức tối thiểu. Quá trình chuyển hóa để nâng cao chất lượng than nâu cũng không phải

đơn giản và rẻ gì.

Mặt khác các nước tư bản nhất là Pháp vẫn sử dụng điện nguyên tử với một tỷ lệ rất lớn mà chẳng có vấn đề gì xảy ra. Chủ yếu là cần phải quan tâm đúng mức đến các biện pháp bảo đảm an toàn trong khi vận hành.

Trong số những người phản đối Temelín còn có các thủ lĩnh công đoàn vùng bắc Séc, nhưng với lý do khác hẳn. Đó là mối lo sợ tỷ lệ thất nghiệp ở đây sẽ lên cao khi Temelín được đưa vào hoạt động, các nhà máy nhiệt điện sẽ phải giảm công suất và sa thải công nhân. Họ đe dọa sẽ tổ chức bãi công nếu chính phủ quyết định tiếp tục công trình Temelín và còn kêu gọi đồng nghiệp ở Đức và Áo không cung cấp điện cho Cộng hòa Séc trong thời gian bãi công. Thủ tướng Klaus coi đây là hành động cưỡng bức, tổng tiền chính trị.

Quyết định chính thức về số phận Temelín sẽ được chính phủ Séc bàn bạc trong cuộc họp ngày 10.3 sắp tới.

(Theo báo chí Séc đến 20.2.1993)

TIN THẾ GIỚI

IRÁK - MỸ.

Đầu tháng 1.1993 Irák lại thể hiện thái độ bất tuân các nghị quyết của Hội Đồng Bảo An LHQ bằng việc bố trí các dàn tên lửa dọc theo đường biên (32 độ vĩ bắc) khu vực cấm máy bay hoạt động ở miền Nam Irák, đưa vào sử dụng các thiết bị rada, đe dọa đến hoạt động của các máy bay quân đội đồng minh canh giữ vùng trời này. Hơn nữa cả toán thường dân Irák đã 3 lần đột nhập vào lãnh thổ Cô-ôét, cướp phá các kho vũ khí mà quân đội Irák bỏ lại đây sau chiến tranh vùng Vịnh 1991. Để phản ứng lại và nhằm gây sức ép, quân đội đồng minh đã tổ chức oanh tạc vào các dàn tên lửa và thiết bị rada tại miền Nam Irák. Các máy bay quân đội đồng minh từ sân bay Mỹ Kitty Hawk trong vịnh Péc-xích và trên các căn cứ ở Saudi Arabia (Anh và Pháp) đã tiến hành đánh phá trong các ngày 13.1; 15.1 và 18.1, đồng thời phóng tên lửa vào các cơ sở bị nghi ngờ là dùng để "sản xuất vũ khí hạt nhân" gần thủ đô Bagdad. Một trong 40 quả tên lửa Tomahaw đã "lạc" vào thủ đô và phá hỏng hoàn toàn khách sạn Al Rasid, nơi trú ngụ của nhiều nhà báo nước ngoài.

Những cuộc tấn công không báo trước này của quân đội đồng minh tuy vẫn được dư luận thế giới ủng hộ nhưng không còn hồ hởi, thống nhất như trước đây. Đặc biệt Nga đã lên tiếng chính thức phản đối các vụ oanh tạc trên. Sau nhiều ngày chần chừ, đầu tháng 2.93 Irák lại tuyên bố đồng ý cho các đoàn thanh tra LHQ tiếp tục công việc, rút các dàn tên lửa khỏi vùng ven vĩ độ 32, hứa sẽ tuân thủ trở lại các nghị quyết của Hội Đồng Bảo An, nhưng đồng thời còn nói thêm rằng "đây là cử chỉ thiện chí của Irák nhân dịp tân tổng thống Mỹ Clinton

nhận chức và mong rằng quan hệ Mỹ - Irak sẽ được cải thiện.

(Theo báo chí Séc đến 10.2.1993)

HONECKER ĐƯỢC THẢ SANG CHILE.

Tòa án tiểu bang Berlin quyết định hủy bỏ cả hai lệnh bắt đối với thủ lĩnh Đảng Cộng Sản và nhà nước Đông Đức cũ E. Honecker. Hiện tại ông già 79 tuổi đang bị xét xử vì trách nhiệm với những người dân Đông Đức bị bắn ở bức tường Đông Tây Berlin trước đây. Lệnh bắt thứ hai là vì tội biến thủ công quỹ. Honecker được trả vì lý do bệnh ung thư gan của ông ta đang ở giai đoạn cuối, và được phép bay sang Chile ở với vợ và gia đình con gái ngày 14.1.93 và đã được các chính khách Chile chào đón nồng nhiệt. Dù sao họ vẫn còn nhớ ơn Honecker đã cho những người tị nạn Chile trú thân khi trốn chạy chế độ độc tài Pinochê trước đây. Việc thả Honecker đã gây ra những phản ứng trái ngược nhau trong dư luận Đức. Bộ trưởng ngoại giao Kinkel tuyên bố "thái độ của luật pháp đối với Honecker là một ví dụ điển hình của nhà nước pháp quyền". Ngược lại thủ tướng tiểu bang Meklenosko - Thượng Pomosanko. B. Seike thì nói "Thả Honecker, chính phủ đã cười cợt vào các gia đình nạn nhân bức tường Berlin."

(Theo Mladá Fronta Dnes 14.1.93.)

ÔNG TRÙM MAFIE BỊ BẮT

Ngày 15.1.93. "Ông trùm" mafia Ý Salvatore Riina bị bắt tại Palermo. Đây là kẻ bị truy nã gắt gao nhất trong vòng 20 năm "ông trùm của các ông trùm" của tổ chức tội ác tại Sicilie, người cầm đầu trong những vụ ám sát lớn nhất trong những năm cuối cùng.

Riina, cuộc đời của hắn gần như đã trở thành huyền thoại, sinh năm 1930 trong cái nôi của mafia Sicilie - làng Corleone (mà các bạn đã biết qua chuyện Bố Già), sớm trở thành thành viên trong một băng địa phương và cưới con gái thủ lĩnh một băng khác. Riina tiến lên đỉnh cao quyền lực trong những năm 1970 và trong những năm cuối này được coi là thủ lĩnh tuyệt đối của Cosa Nostra - "ban lãnh đạo" mafia. Riina bị buộc tội đã tổ chức ám sát các nhân vật nổi tiếng, tham gia vào cuộc đấu tranh chống mafia tại Sicilie như tổng trưởng cảnh sát Palermo Carel Alberto Dall Chies và các quan tòa Faleone và Borsellino. Những vụ ám sát này đã gây chấn động dư luận thế giới, khiến cho chính phủ Ý cũng như các nước cộng đồng châu Âu phải coi mafia là một thảm họa thật sự và quyết định tăng cường chiến dịch bài trừ tổ chức tội ác rộng lớn có tầm cỡ quốc tế này.

Việc "ông trùm" bị bắt là một đòn nặng giáng vào mafia, nhưng vẫn còn hàng loạt những thủ lĩnh Cosa Nostra nguy hiểm khác vẫn chưa sa lưới pháp luật.

(Theo Mladá Fronta Dnes 16.1.93)

CHẤN ĐỘNG CHÍNH TRỊ TẠI Ý

Những ngày đầu tháng hai chính trường Ý đã bị một cơn chấn động dữ dội nhất kể từ khi chế độ phát xít Mussolini sụp đổ đến nay, theo như đánh giá của các nhà quan sát quốc tế, khi hàng loạt vụ tham nhũng và hối lộ có dính dáng đến các chính khách cao cấp trong đảng Xã hội Ý bị vỡ lở.

Theo phỏng đoán, nếu như cuộc điều tra được tiến hành kỹ lưỡng thì có thể sẽ có đến 60 nghìn người bị vào tù, từ các chính khách, các cố vấn của họ cho đến các nhà kinh doanh trong các hãng tư nhân cũng như của nhà nước. Họ đã vi phạm pháp luật trong hoạt động tài chính của các đảng phái chính trị, cụ thể hơn là đã nhận hối lộ của các hãng với điều kiện làm lợi cho những hãng này trong các hợp đồng đầu tư và kinh doanh.

Ngày 11.2 tổng bí thư đảng Xã hội Ý Bettino Craxi đã xin từ chức vì các thành viên đảng này dính dáng vào vụ xi căng đan trên nhiều nhất, một vài thượng nghị viên của đảng cũng bị bắt. Ngày 19.3 hai bộ trưởng tài chính và giáo dục cũng phải rời khỏi ghế của mình. Chính phủ Ý đang bị lung lay dữ dội. Còn có dư luận đòi tiến hành bầu cử quốc hội trước thời hạn.

(Theo báo chí Séc đến 20.2.1993)

TỔNG THỐNG SLOVAKIA

Ngày 15.2 Michal Kovac, ứng cử viên của đảng cầm quyền: Phong trào vì Slovakia dân chủ, đã được bầu làm tổng thống Slovakia với 106 phiếu ủng hộ trong tổng số 146 sau cuộc bỏ phiếu kín của quốc hội Slovakia.

Trong lời phát biểu đầu tiên của mình, tân tổng thống Slovakia khẳng định mục tiêu những hoạt động của mình trong tương lai là củng cố tất cả các hiệp ước ký kết giữa Cộng hòa Séc và Cộng hòa Slovakia, tạo cơ sở cho một mối quan hệ bền vững hơn, tăng uy tín của Slovakia trên trường quốc tế, đặc biệt là với Mỹ, Canada, Cộng đồng châu Âu và giảm sự căng thẳng trong quan hệ với Hung.

(Theo Mladá Fronta Dnes 16.2.1993)

TỊ NẠN TẠI CHÂU ÂU

Từ ngày 14 đến 16.2 hội nghị châu Âu, bàn về các biện pháp chống lại làn sóng di cư bất hợp pháp đến Cộng hòa Séc, đã diễn ra tại Budapest. Kết quả: kiểm soát chặt chẽ hơn đường biên giới với Đức và Ba lan, đặt lại chế độ thị thực bắt buộc với Rumania và Bulgary và canh phòng đường biên với Slovakia.

Tham dự hội nghị có đại diện bộ nội vụ 33 nước châu Âu, 8 tổ chức quốc tế kể cả Innterpol và Cao ủy tị nạn LHQ và các nhà quan sát từ Arhentina và Canada.

Một trong những biện pháp cấp bách cần đưa vào thực hiện ngay là sự thống nhất trong điều luật hình sự của các nước châu Âu nhằm trừng phạt các băng đảng người tị nạn qua biên giới,

tăng cường hợp tác trong các chiến dịch loại trừ việc di tản bất hợp pháp, trao đổi thông tin về vấn đề này...

Vấn đề người tị nạn, gắn liền với chiến tranh vùng Ban căng đang là vấn đề thời sự nóng bỏng hiện nay ở châu Âu, trong đó nước Đức bị ảnh hưởng và chịu gánh nặng lớn nhất. Nguyên nhân chủ yếu là chính sách tị nạn "quá hào hiệp" mà cường quốc này áp dụng từ trước đến nay, dường như đó là cách để Đức "trả ơn" các nước trên thế giới đã từng ân cần tiếp đón những người Đức tị nạn chế độ phát xít trước và trong chiến tranh thế giới thứ hai. Nhưng đến thời gian cuối này, việc bùng nổ tị nạn sau khi hàng rào Đông Tây sụp đổ đã đè nặng lên nền kinh tế Đức. Theo các con số thống kê, chỉ trong năm 1992 đã có hơn nửa triệu người đến Đức xin tị nạn và hàng năm chính phủ Đức phải chi vào đây 7,5 tỷ DM. Khoản "thảm thực" này cùng với gánh nặng kinh tế Đông Đức đã dẫn đến làn sóng kỳ thị chủng tộc tại Đức và đã khiến cho các đảng phái chính trị, đang cầm quyền cũng như đối lập, phải ngồi vào thảo luận, bàn bạc và thống nhất với nhau một chính sách tị nạn nghiêm ngặt và "hà tiện" hơn. Điều luật, dự tính sẽ được quốc hội Đức thông qua vào đầu tháng ba, đưa ra danh sách những nước được coi là "an toàn" và những người tị nạn nếu qua những nước đó trước khi đến Đức sẽ bị trao trả lại vì họ có thể xin tị nạn tại những nước này, trong đó có Ba lan, Cộng hòa Séc, Áo và Thụy sĩ. Ngoài ra cũng quyết định không chấp nhận quy chế tị nạn cho những người Bungary, Rumania (chiếm phần lớn trong những người sang Đức xin tị nạn) vì Bungary và Rumania đã trở thành những nước dân chủ, không còn nguy cơ bị truy nã vì quan điểm chính trị nữa.

Dự luật trên đã vấp phải phản ứng mạnh mẽ của các nước láng giềng vì họ lo ngại rằng Đức sẽ đẩy gánh nặng tị nạn lên vai họ và như vậy sẽ gây ra sự bất ổn định trong chính trị cũng như kinh tế của những nước này. Tất cả đều mong muốn phải có một hiệp ước nhiều bên giữa các nước châu Âu trong vấn đề này để có thể san đều gánh nặng cho nhau, chẳng hạn Cộng hòa Séc muốn trao trả tiếp những người tị nạn từ Đức về cho Áo, Áo cho Hungary...

Tạm thời, Séc và Đức mới chỉ thỏa thuận được việc chuyên chở 40 nghìn người tị nạn Rumania từ Đức về qua lãnh thổ Cộng hòa Séc.

(Theo báo chí Séc đến 17.2.1993)

LẠI MỘT THẢM HOẠ ĐẮM TÀU NỮA

Ngày 12.2.1993 chiếc tàu chở khách Neptun đã bị đắm gần bờ biển Haiti. Thảm họa này cùng với số người thiệt mạng được đánh giá là một trong những vụ đắm tàu thảm khốc nhất trong lịch sử. Trong số gần 2000 hành khách chỉ có 285 người được cứu thoát.

(Theo Mladá Fronta Dnes 20.2.1993)

● H.N., Linh Nam, Văn Lang tổng hợp

F.MITERRAND- NIỀM HY VỌNG CỦA HÀ NỘI !

Tổng thống Pháp F.Mitterrand đã tới thăm Việt Nam từ 9.2.1993. Đây là sự kiện quan trọng nhất trong lịch sử quan hệ ngoại giao của Việt Nam kể từ ngày khai sinh nước Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa 2.9.1945 tới nay. F. Mitterrand là tổng thống Tây Phương đầu tiên đặt chân tới Việt Nam kể từ khi đảng Cộng sản Việt Nam nắm quyền lãnh đạo. Chuyến đi của tổng thống Pháp không chỉ cho thấy Pháp muốn trở lại Đông dương, thuộc địa cũ, mà còn là mối hy vọng của những nhà lãnh đạo Cộng Sản, một thời đã từng cầm súng chống thực dân. Thời thế đã thay đổi! Trong thời gian vận động bầu cử tổng thống Mỹ, Hà Nội đã nhiệt tình hợp tác với Mỹ giải quyết vấn đề người Mỹ mất tích, hy vọng G.Bush sớm bỏ lệnh cấm vận. Nhưng Bush đã rời bỏ chính trường, nhường chỗ cho Bill Clinton, tạm thời chưa đem lại hy vọng bình thường hóa quan hệ với Việt Nam. Hà Nội đang tìm lối thoát khỏi tình trạng bị cô lập qua quan hệ ngoại giao với Pháp. Hơn nữa, sự hiện diện của một cường quốc Tây Phương sẽ là đối trọng kinh tế với Nhật Bản, tạo điều kiện thuận lợi cho thị trường phát triển một cách lành mạnh. Các nhà lãnh đạo Việt Nam cho rằng chuyến đi của F.Mitterrand đã chấm dứt thời kỳ Việt Nam bị cô lập, thể hiện hiệu quả chính sách kinh tế thị trường của họ và khả năng tham dự vào hoạt động kinh tế thế giới. Tổng thống F.Mitterrand được đón tiếp nồng nhiệt tại Hà Nội và đã hội đàm cùng Chủ tịch Lê Đức Anh cùng các nhà lãnh đạo khác. Người phát ngôn của F.Mitterrand, ông Jean Musitelli cho biết, trong 90 phút nói chuyện cùng tướng Anh, tổng thống Pháp nhấn mạnh rằng phát triển kinh tế phải đi sau chuyển biến chính trị. Về lệnh cấm vận của Mỹ, ông F.Mitterrand cho rằng trong tình hình hiện nay, không còn một lý do nào để kéo dài phong tỏa.

Tổng thống F.Mitterrand đã tới thăm Điện Biên Phủ, nơi thực dân Pháp thua trận, chấm dứt chế độ thuộc địa tại Đông Dương. Phía Việt Nam cho rằng chuyến viếng thăm nơi Pháp thua trận của F.Mitterrand cho thấy quan điểm trái ngược của Mỹ với Việt Nam, và như một chuyên gia nói: "Mỹ cũng nên quên đi những gì đã xảy ra". Chuyến đi của F.Mitterrand phản ánh mối quan tâm ngày càng lớn của phương Tây về tương lai kinh tế Việt Nam và những tiềm năng của nó. Đi cùng tổng thống F.Mitterrand có nhiều bộ trưởng và các thương gia Pháp, tổng số khoảng 200 nhân vật. Một chính khách Việt Nam nói: "Pháp muốn coi Việt Nam là ngưỡng cửa vào Đông Dương, và Đông Dương là ngưỡng cửa châu Á". Phía Pháp thể hiện mối lo ngại trước sự bành trướng kinh tế của Nhật Bản tại Việt Nam và trong vùng, biến Việt Nam thành "thuộc địa kinh tế" của họ. Tuân trước, Liên hiệp các tổ chức kinh tế Nhật Bản, còn được gọi là Keidanren, đã phối hợp tổ chức hội nghị cùng các quan chức Việt Nam, với sự tham dự của đại diện hơn 100 công ty Nhật Bản. Trước đây Việt Nam chủ yếu buôn bán với Liên Xô và các nước XHCN thì hiện nay Nhật Bản đã trở thành khách hàng chính, với tổng khối lượng quan hệ kinh tế lên

hơn 1,2 tỷ USD trong năm 1992. Nhật Bản đứng thứ năm trong đầu tư tại Việt Nam.

Các công ty Mỹ ngày càng quan tâm tới Việt Nam sau khi cựu tổng thống G.Bush nổi lòng căm vận vào tháng 14.12.1992, cho phép các công ty Mỹ mở cơ quan đại diện và ký kết nhưng chưa được phép tiến hành buôn bán với Việt Nam. Ông F.Mitterrand hứa hẹn với tướng Anh rằng Pháp sẽ có biện pháp giành ưu tiên cho Việt Nam tại Quý tiền tệ quốc tế và vay

vốn từ Ngân hàng thế giới. Một cố vấn kinh tế của F.Mitterrand tiết lộ rằng Pháp có thể sẽ tăng gấp đôi viện trợ tài chính lên 65 triệu USD trong năm nay và xóa cho Việt Nam món nợ 290 triệu USD.■

(Theo Washington Post và AP.)

CHUNG QUANH SỰ KIẾN CHUYỂN ĐI THĂM VIỆT NAM CỦA TỔNG THỐNG PHÁP

Tổng thống Pháp Mitterrand được chính phủ Việt Nam đón tiếp, không phải với tư cách đại diện của một nước có hộ cụ bị đánh bại ở Điện Biên Phủ, mà với tư cách một tổng thống đầu tiên của phương tây đến thăm chính thức VN. Bằng cách mở cửa kinh tế, những nhà lãnh đạo cộng sản Việt Nam đang cố gắng giữ được chiếc ghế quyền lực của một kiểu quản lý một thời đã đưa đất nước đến vực thẳm, một thời gian lâu hơn. Sự hiện diện của Mitterrand ở Hà Nội trong một ý nghĩa nào đó đã mang lại cho họ một sự an tâm nhất định.

Ở thủ đô Hà Nội, trên đường Điện Biên Phủ chẳng đầy những khẩu hiệu màu đỏ chào mừng "tình bạn giữa hai nước Pháp Việt", hoặc "chào đón tổng thống Mitterrand và phu nhân". Tuy nhiên, sự kiện này cũng không thu hút được sự chú ý của dân chúng Hà Nội lắm. Họ không bỏ qua những cột báo đăng về tin này, song "nó chẳng nói lên cái gì cụ thể đối với họ; họ mặc các nhà chính trị và lãnh ra xa" như lời nhận xét của một nhà ngoại giao phương Tây. Trong xã hội này, nơi mà mạng lưới công an khá là chặt chẽ, những chuyện như việc tình tập thể, gặp gỡ cá nhân để lưu ý Mitterrand về vấn đề tự do nhân quyền dường như bị loại trừ.

Sự động viên của Mitterrand đối với việc mở cửa kinh tế tự do cho VN có một động cơ thực tế: Pháp muốn chớp lấy thời gian cũng như chiếm lấy địa bàn kinh tế chiến lược, trước khi sự cấm vận của Mỹ được giải tỏa. Musitelli, người phát ngôn viên của tổng thống Pháp đã nói: "Chúng ta không thể mãi mãi là cái rơm—mooc đi theo sự quyết định của Hoa Kỳ." Trong thực tế, Pháp đã bước một bước khá dài: Viện trợ của Pháp cho Việt Nam tăng từ 5 triệu franc năm 1989 lên đến 180 triệu franc năm 1992 và năm 1993 có thể lên đến nửa tỷ. Pháp hiện nay đứng thứ ba về đầu tư vào VN sau Đài Loan và Hồng Kông (khoảng 2 tỷ franc). Các đề án tập trung chủ yếu vào các lĩnh vực năng lượng, vật liệu điện, giao thông, trang bị công cộng. Đã có một giàn khoan dầu của hãng Total cùng với đề án xây dựng nhà máy lọc dầu, hãng Rhône-Poulenc đã sản xuất thuốc mem tại chỗ, Alcatel đang ký hợp đồng về viễn thông, Peugeot dự định xây dựng một giấy chuyển lắp ráp ô tô... Pháp còn mong muốn đáp ứng những nhu cầu của VN về xây dựng thượng tầng kiến trúc và bắc cầu cho cộng đồng kinh tế châu Âu với VN. Tại Pháp đã có nhiều trung tâm nghiên cứu các lĩnh vực khác nhau về VN. Trường tiếng Pháp Viễn Đông chính thức được mở lại

sau một phần tư thế kỷ vắng mặt. Tất cả những cái đó, như trong một giấc mơ xưa, hôm nay trở lại thành hiện thực trên một đất nước mà người Pháp đã đổ máu và để lại bao nhiêu kỷ niệm. Cuộc viếng thăm này là một sự đánh cuộc của tổng thống Mitterrand với thế giới về Việt Nam, một sự đánh cuộc chỉ có thể được hay thua sau một thời gian dài. Với sự tan rã chậm chạp của một chế độ độc quyền, như một người quan sát nước ngoài nhận xét, còn phải đi rất nhiều "nước cờ" gian nan, mạo hiểm mới cuốn được hết rác rưởi còn tồn tại xuống sông Hông.

Tất nhiên, chuyến đi thăm của tổng thống Pháp đã góp phần đáng kể vào những thành công của những người VN theo cải tổ. Một khi cánh cửa thế giới đã được người Pháp chủ động mở toang, họ có cơ hội để mạnh lên và thâm nhập vào chính trường hiện nay ở VN. Song dân chủ tự do vẫn chưa được ghi trên kế hoạch. "Dưới con mắt các nhà lãnh đạo Việt Nam, thất bại của Gorbachov là một bài học, vì theo họ, Gorbachov không thành công bởi muốn cải tổ chính trị trước kinh tế", một nhà ngoại giao phương Tây nhận xét. Mặt khác, người Pháp không muốn bị cắt đứt với những di sản mà họ đã để lại ở Đông Dương, thậm chí họ còn rất tự hào về những gì họ đã làm được. Hà Nội mặc dù mang nặng dấu ấn nghèo nàn của một giai đoạn lịch sử trì trệ, vẫn là một trong những thành phố đẹp nhất Viễn Đông. Người VN đã Việt hóa nhiều từ Pháp thông dụng trong cuộc sống hàng ngày. Việt nam là nơi duy nhất ở Đông Nam Á dùng mẫu tự La Tinh trong chữ viết chính thức của mình, mà công lao đó thuộc về một cố đạo người Pháp — Alexandre de Rhodes.

Vì thực lợi kinh tế chiến lược của nước Pháp, hay vì hoài cảm lịch sử không biết, nhưng sự hiện diện của người Pháp cũng như chuyến đi thăm vừa rồi của tổng thống Mitterrand khẳng định sự trở lại của Pháp ở Đông Dương với nhiều ý nghĩa của nó.■

*PÍP HON tổng hợp từ các báo chí
Pháp Le Monde, Présent, Le
Quotidien de Paris*

NỘI CHIẾN NAM TƯ

Cuộc nội chiến tại Nam Tư trở thành đề tài làm cho các nhà lãnh đạo Âu Châu đau đầu bởi cho tới nay chưa có một biện pháp hữu hiệu nào dập tắt lò lửa chiến tranh sát vách các quốc gia ổn định. Diễn biến chiến sự và những cố gắng của Liên Hợp Quốc nhằm tái lập hòa bình tại Nam Tư luôn xuất hiện trên báo chí quốc tế. Cuộc chiến và tình hình chính trị ngày càng phức tạp khiến bạn đọc khó hình dung diễn biến tại Nam Tư. Hội đồng bảo an LHQ đã gửi gần 25000 lính mũ xanh thuộc lực lượng bảo vệ hòa bình (UNPROFOR) tới Nam Tư. Những cố gắng bằng thương thuyết đã sụp đổ tại Genève khi ngay trước khi hội nghị khai mạc, phó thủ tướng Hakij Turajlic Bosna và Hercegovina bị lính Xéc bi bắn chết, mặc dù ông được lực lượng UNPROFOR bảo vệ. Sự kiện này gây bất mãn trước sự bất lực của LHQ và làm lực lượng vũ trang Pháp mất mặt. Phó thủ tướng Bosna và Hercegovina đi xe bọc thép cùng hai lính Pháp và đại tá Satre. Ông Satre bảo chữa rằng họ không thể làm gì chống lại gần 50 lính Xéc bi và công nhận sai lầm khi để ngõ cửa hậu của xe. Phía Xéc bi hứa hẹn sẽ trừng phạt thủ phạm. Nhưng cái chết của Turajlic được bình luận như một lời đe dọa của phía Xéc bi đối với Bosna và Hercegovina. Hakij Turajlic chỉ là một trong số hàng chục ngàn nạn nhân tại mảnh đất đẫm máu này. Thủ lĩnh Xéc bi Slobodan Milosevic chủ trương dân tộc chủ nghĩa, tiến hành những cuộc thảm sát dân lành tại Bosna và Hercegovina với mục tiêu "làm sạch nòi giống". Nạn nhân đầu tiên là dân theo đạo Hồi. Lính Xéc bi tiến hành cưỡng hiếp hàng ngàn phụ nữ theo đạo Hồi một cách có hệ thống, nhằm đồng hóa và tàn phá tinh thần họ. Thảm họa tiếp theo là những phụ nữ bị cưỡng hiếp trở thành nạn nhân của chính người thân. Những người theo đạo Hồi cho rằng họ không thể sống cùng nỗi nhục cho gia đình nên thủ tiêu cả con gái, chị em mình. Người ta đã phát hiện những mộ tập thể và báo chí bắt đầu dùng tới từ diệt chủng tại Nam Tư. Thành phố Sarajevo bị lính Xéc bi phong tỏa trong nhiều tháng nay. Dân chúng sống trong tình trạng thảm hại, thiếu thốn và là nạn nhân trong các cuộc xung đột giữa các phe phái vũ trang.

Hội chữ thập đỏ và các tổ chức từ thiện thế giới đã hoạt động tới đa giúp đỡ nhân dân trong các vùng có chiến sự, mặc dù cầu hàng không cũng như các tuyến đường thường bị tắc do chiến sự. Xung đột giữa Xéc bi, Chorvat và phe Hồi giáo ngày càng căng thẳng. Liên Hợp Quốc yêu cầu các phe Xéc bi, Chorvat, Bosna và Hercegovina, Xéc bi tại Bosna, Hồi giáo ngồi vào bàn đàm phán theo giải pháp của hai ông Vance và Owen, chia Nam Tư thành 10 vùng theo sắc tộc và tôn giáo. Giải pháp này đang bị phê phán bởi nhiều phía. Bosna và Hercegovina không muốn bị chia cắt thêm, phái Xéc bi muốn khẳng định thế mạnh của mình và phe Hồi giáo từ chối ngồi vào bàn đàm phán. Liên Hợp quốc cũng xét đến khả năng sử dụng phương án quân sự nhằm chấm dứt chiến tranh. Hai cường quốc Mỹ và Nga không đưa ra biện pháp cụ thể nào ngoài kêu gọi thương thuyết

hòa bình. Tân tổng thống Mỹ Bill Clinton không đồng tình với phương án sử dụng quân sự và yêu cầu Đức gây ảnh hưởng của mình với Chorvat. Đức hiện chưa gửi quân tới Nam Tư trong lực lượng UNPROFOR, xuất phát từ Hiến pháp Đức sau Đệ nhị thế chiến, không cho phép quân Đức tham chiến ngoài lãnh thổ Đức. LHQ kêu gọi Đức gửi quân tới Nam Tư vì thực tế 1500 lính Đức đã tham gia kế hoạch Phục hồi hy vọng tại Somali. Bộ trưởng ngoại giao Nga Andrej Kozyrev trong bài phỏng vấn của báo Nezavisimaja Gazeta cho biết, quan điểm của Mỹ đóng góp phần quan trọng trong dự án của hai vị thường thuyết hòa bình Vance và Owen mà theo ông là có triển vọng nhất. Kozyrev nói rằng Nga rất thận trọng trong vấn đề Nam Tư. Nếu như Moscow chỉ ủng hộ người anh em Xéc bi cùng gốc Slavơ sẽ gây nghi ngại trong dân Hồi giáo rất đông đảo tại Nga, bởi chính họ đang căm phẫn bởi những người đồng đạo bị tàn sát. Nếu như chiến tranh tiếp diễn, số người tình nguyện Hồi giáo từ Nga và Pakistan... sẽ tăng nhanh. Trên thực tế người

Nga đã tham gia chiến đấu trong các đơn vị Xéc bi và Chorvat. Phía Mỹ cho rằng Nga có ảnh hưởng tại vùng Ban căng do dư âm còn lại từ thời Cộng hòa liên bang Xô Viết. Tình hình còn phức tạp hơn do Xéc bi bí mật buôn bán với Ucraina mặc dù bị cấm vận. Lực lượng tuần tra đường sông Rumania đã có bằng chứng về các tàu chở dầu từ Ucraina tới Xéc bi trên sông Dunai.

Mọi dự án và hội nghị quốc tế hiện chưa làm ngừng tiếng súng tại Nam Tư. Số người thiệt mạng ngày càng tăng. Báo chí đăng những tin tức làm người đọc lạnh sống lưng vì mức độ tàn bạo của cuộc chiến. Dư luận cho rằng nếu như tên lửa Xéc bi chưa rơi xuống Luân đôn thì các chính khách Âu châu còn nói hoài tới giải pháp hòa bình. Đến ngày 20.2.1992, lực lượng UNPROFOR đã nhận lệnh từ Hội đồng bảo an LHQ cho phép sử dụng bạo lực trong trường hợp cần thiết. Nato đã họp tại Bruxel (Bi) xem xét khả năng can thiệp tại Nam Tư. ■

□ Kinh tế chính trị

"Tận thế rồi, người ơi!"

Phóng sự của T.W. Lippmann
(Washington Post Service) Herald Int.
Tribune 1/12/1992.

Tôn Thất Diệp đã nhìn xuyên thời gian tới tương lai, nó giống như thời quá khứ huy hoàng của thành phố này. Ông hình dung có thể kiếm nhiều tiền bằng những kỹ niệm một thời chiến tranh Việt nam. Với những đoàn người ngoại quốc tràn đến VN, kể cả số lượng người Mỹ ngày càng tăng bất chấp lệnh cấm vận của chính phủ Mỹ, ông Diệp lý giải rằng, họ sẽ cần một nơi ẩn nấp cùng với những đồ tài chiến tranh xưa kia, nơi họ có thể làm dịu cơn khát về kỷ niệm quá khứ bằng bia 33 hay bia Con Cọp, và nghe lại nhạc những năm 60.

Vi thế, vào tháng tư ông đã mở một cái quán mang tên là "Tận thế rồi!" (Apocalypse, Now!), nay đã trở thành nơi trú chân đêm hôm khuya khoắt khi khắp nơi trong thành phố đã đóng cửa. Quán của ông có vẻ được ưa chuộng hơn những quán đối thủ gần đó như quán "B 475" (before 4 — 75: trước ngày giải phóng), có lẽ vì cái tên "Tận thế rồi!" được in trên các áo may ô bán trên đường phố bên cạnh các áo khác như "Hãy bỏ cấm vận ngay — chào Việt nam".

Tường và trần nhà của quán được sơn bằng toàn một màu đen, trừ hình một chiếc trực thăng được vẽ ở vị trí mà trực của quạt trần trùng với trục quay cánh quạt của máy bay. Bia thật lạnh và nhạc thì ù tai y hệt những ngày vang bóng một thời xưa kia. Những đứa trẻ con len lỏi trong đám người đồng đức bán thuốc lá, bưu ảnh và báo International Herald Tribune của hôm trước.

Những tiếng ồn, và những người ngoại quốc bán bao hấp dẫn những đám đồng người bản xứ, nuôi trong họ hy vọng kiếm được tiền: những người đạp xích lô, bán hoa quả, các cô gái làm tiền ngồi trên xe máy sẵn sàng bám theo khách đi bộ.

Khách của "Tận thế rồi!" hôm nay gồm có ba bác sỹ từ Colorado sang công tác về y tế, hai thanh niên ở Massachusetts chuẩn bị đi xe đạp ra Hà Nội, một nhóm người châu Âu tự nhận là khách du lịch và hai nhân viên đài truyền hình Cleveland. Không còn là những phi công của không lực Hoa Kỳ, những chuyên bay của CIA chờ các cố vấn và tiếp vận cho chiến tranh, hay những người của các hãng xây dựng đến lập hợp đồng xây dựng sân bay, hoặc trang bị cần cù cho quân đội Mỹ, mà là những khách hàng tay bằng đôla và bằng bệnh trong khói thuốc là những bản nhạc ưa chuộng thời xa xưa. Họ như sống lại thời oanh liệt.

Có lẽ họ sẽ thấy rằng cuộc chiến tranh bớt vui vẻ hơn nếu họ đi tiếp một vài nhà nữa, nơi đang triển lãm ảnh của Thái Khắc Chương chụp từ mùa xuân năm 1975, khi Miền Nam rơi vào tay cộng sản miền Bắc. Ông Chương trước đây làm việc cho hãng UPI (Thông tấn xã Quốc tế), đã chụp được những hình ảnh đáng ghi nhớ nhất về sự hấp hối cuối cùng của miền Nam Việt Nam: cảnh quân lính và dân chúng hỗn loạn chạy trốn khi quân đội miền Bắc tiến vào; cảnh dân Đà Nẵng, Ban Mê Thuột đi tìm nơi ẩn nấp một cách vô vọng, cảnh một lính Mỹ đạp bỏ một người VN có tro lên chiếc trực thăng đang cất cánh khỏi Nha Trang, cảnh đoàn quân Bắc Việt tiến vào dinh Độc Lập.

Ông Chương đã có mặt khi tổng thống Dương Văn Minh — mới nhận chức có một ngày — đầu hàng với quân xâm lược (invading army).

Bên ngoài dinh tổng thống ông Chương có nhờ người khác ghi lại hình ảnh ông tươi cười đứng giữa những người lính Bắc Việt. Song ông đã không cười được lâu. Hãng thông tấn UPI đã rút trụ sở ở Sài Gòn một tuần sau ngày giải phóng. Và khi nhân viên Mỹ cuối cùng rút khỏi, ông đã ở lại và vào trại cải tạo suốt mấy năm.

Nay ông đã được trả lại tự do, nhưng ông phải kiếm sống bằng cách bán những chiếc ảnh phóng to để treo tường với giá 20 đôla một chiếc. Ông nói: "Khi hãng UPI đóng cửa, họ còn nợ tôi 2000 đôla, nhưng họ chưa hề trả." ■

Người dịch: PÍP HON

TẾT QUÝ DẬU TRONG MẮT NGƯỜI NƯỚC NGOÀI

Tết ở thành phố HỒ CHÍ MINH

● Phóng sự của Jean-Claude Pomonti (báo Le Monde)

Chủ nhật 24.1, bốn giờ sáng, trên đường Nguyễn Huệ các thanh niên trang bị cho những xe Honda lớn 450 phân khối bằng những tràng pháo 500 quả. Họ buộc bằng dây vào cái chắn bùn sau xe máy. Một người châm lửa và thế là "tài xế" bắt đầu lao đi lượn vòng. Từng đám trẻ con chạy theo nhặt những quả pháo chưa nổ mặc dù có thể bỏng tay. Giữa trung tâm thành phố HCM, Sài Gòn cũ, bình minh ngày thứ hai của năm mới đang lên, không khí Tết vẫn tràn ngập.

Trên vỉa hè, anh Trương bán bia Sài Gòn và đồ nhậu khô. Thông thường anh dọn hàng vào 11 giờ đêm và chủ trả công cả ngày cho anh 8000 đồng, khoảng 4 franc Pháp. Song một tuần nay anh đã thức trắng để có được số tiền 30 nghìn đồng một đêm. Thế nhưng túi anh vẫn rỗng. "Sáng thứ bảy, trên đường về nhà tôi đã mất toi 20 nghìn đồng vào canh bạc.", anh mỉm cười thú nhận như không có gì quan trọng, "xài tiền, - người Việt thường dùng hai chữ này - Tết không còn là Tết nếu người ta không xài tiền thoải mái.", anh nói.

HÒA HỢP VỚI THIÊN NHIÊN

Trên khắp các chợ ở Chợ lớn và xung quanh chợ Bến Thành, trung tâm Sài Gòn, các lều quán tràn ngập lòng đường mời chào các loại lạp xưởng Tàu với thiệp chúc mừng năm mới. Ngực sông Sài Gòn những người buôn chuyên chở những quả cam nhỏ chưa chín, những cành mai vàng chưa nở. Cho đến giao thừa đường Nguyễn Huệ trở thành một chợ hoa lớn. Từ đầu tháng giêng thành phố sống trong âm thanh náo động của pháo, của tiếng ô tô gầm rú suốt ngày. Các nhà buôn bán, kinh doanh, theo truyền thống mời các nhân viên của mình tụ tập cùng đón giao thừa.

"Ăn Tết" của người Việt nam là liên hoan ăn uống và cánh cửa của các gia đình rộng mở. Tùy theo điều kiện, ai cũng có thể mời bất cứ người nào vào. Người ta tạm quên hết những chuyện cãi vã, nợ nần và nếu có khả năng trẻ con còn được quần áo mới nữa.

Mong một Tết, trẻ em khoanh tay trước ngực chúc Tết bố mẹ và người lớn. Sau đó chúng được "li xì" những phong bì nhỏ màu đỏ trong đựng những tờ bạc mới mà chúng được phép phung phí vào các trò chơi hay pháo. Người ta hưởng cái Tết không phải chỉ để giãn thần kinh mà đúng hơn để hòa hợp với thiên nhiên. Đó là sự pha trộn giữa sôi động và và tĩnh tại. Điệu múa sư tử được tổ chức trong các quận, không giống gì với các hội hóa trang, không có chút gì hình thức cầu nệ nhưng rất chu đáo. Mỗi người đều tìm lấy sự hài hòa của thiên nhiên với chính mình.

"XÓA ĐI QUÁ KHỨ"

Chính thức Tết chỉ có 3 ngày. Tuy vậy, năm nay Tết kéo dài đến hơn hai tuần. Một con tính đơn giản: mỗi gia đình cho ra mây khói khoảng 100000 đồng tiền pháo. Thành phố HCM có hơn một triệu gia đình, như vậy tiêu 10 triệu đôla vào pháo. Đây là chưa tính tiền quần áo mới, quà cáp, liên hoan.

Tất nhiên có hàng vạn Việt Kiều được coi là giàu có về ăn tết ở Sài Gòn. Song điều đó không đủ để giải thích làm sao người Sài Gòn với bình quân 500 đô la/năm lại có thể tiêu tiền đến như vậy. "không thể hiểu nổi" một nhà kinh doanh nói, chính ông ta cũng không biết đã bỏ ra bao nhiêu nghìn đôla để mời nhân viên và gia đình.

"Tết này như là một sự bắt đầu mới, tôi có cảm tưởng nó xóa đi quá khứ", một sĩ quan cao cấp trong quân đội Sài Gòn cũ nói, ông được ăn tết quây quần cùng con cháu. Những người bạn Pháp mời ông uống rượu vang đỏ, còn tụi trẻ đốt pháo cả đêm treo ở cành cây đầu sân.

Người cựu sĩ quan của chế độ "bù nhìn" này đã ở trong trại học tập từ 1975 đến 1983. Lửa trẻ có thể không nhớ hoặc không biết, song ông thì không bao giờ quên tiếng súng nổ của tết Mậu Thân 1968 khi Việt Cộng mở chiến dịch tổng tiến công vào 40 căn cứ của Miền Nam. Họ đã chiếm nhiều khu phố trong Sài Gòn Chợ Lớn, giành giật từng con đường. Ngay cả sứ quán Mỹ cũng bị bao vây trong nhiều giờ. Cuộc tổng tiến công này nhằm làm chuyển hướng cuộc chiến tranh chống cộng sản của Mỹ ở Việt Nam và nó đã đạt được mục tiêu quân sự đó.

25 năm sau cuộc chiến, nhịp sống đã trở lại bình thường. Anh Trương cũng nói: "Tôi không còn nhớ gì về ngày ấy cả." Mặc cho những tiếng pháo nổ dữ dội, những đứa trẻ cuối cùng cũng ngủ thiếp đi trên những chiếc ghế xếp, hay trong vòng tay bố mẹ chúng. Ngay cả những người lớn cũng không muốn trở về nhà trước khi mặt trời lên cao. Như một sự kiện nghiêm trang và vui tươi, Tết sẽ quyết định "số phận" tương lai. "Ba hôm nữa thôi, tôi sẽ ngủ cả một tuần liền", anh Trương khẳng định như vậy. Như những người khác, anh sẽ dốc hết túi tiền ra và chúng lại sẽ rỗng. Nhưng anh sẽ có cái gì để mà mơ trong giấc ngủ của mình. Đó chính là Tết. ■

Người dịch: PÍP HON

CẢI TỔ QUÂN ĐỘI TRUNG QUỐC

Sheryl WuDunn
New York Times Service / IHT 29.1.93

Đảng Cộng Sản Trung Quốc đã hoàn thành một cuộc thanh lọc trong hàng ngũ quân nhân lớn nhất trong bốn thập kỷ qua, một phần là để ngăn ngừa sự tranh giành quyền bính sau khi nhà lãnh đạo 88 tuổi Đặng Tiểu Bình chết.

Ít thể chế nào ở Trung Quốc lại có tầm quan trọng với tương lai đất nước như "Quân đội giải phóng nhân dân", và ít có thể chế nào đen tối như vậy.

Nhưng rõ ràng một trong những lý do chính của cuộc thanh lọc, liên quan tới hàng trăm sĩ quan cao cấp, là mục tiêu đặt việc hiện đại hóa quân đội lên trên sự duy trì hệ tư tưởng chính thống.

Các nhà phân tích ngoại quốc và Trung Quốc nói rằng sự thay đổi cũng có ý nghĩa để hàn gắn sự rạn nứt đang mở rộng giữa hai phái, một do phe họ Dương cầm đầu lên nắm quyền sau vụ đàn áp Thiên An Môn 1989. Phe họ Dương bây giờ đã bị đánh bật.

Sự thanh lọc được châm ngòi bằng đại hội 14 ĐCS Trung Quốc tháng 10.92 và đã diễn ra từng mảng một. Một tờ báo thân Bắc kinh ở Hồng Kông miêu tả sự thanh lọc này như là sự thay đổi nhân sự lớn nhất trong quân đội kể từ cuộc Cách mạng Cộng sản năm 1949.

Một số nhà ngoại giao phương Tây cũng miêu tả sự thay đổi nhân sự này như là bước tiến tới đánh giá lại cuộc đàn áp 1989. Nhiều tướng lĩnh mà thời đó được thăng quan tiến chức đã bị giáng chức hoặc thải hồi, trong khi đó ít nhất một sĩ quan người phản đối việc bắn giết, có vẻ đã được phục hồi danh dự.

Một nhà nghiên cứu quân sự người Trung Quốc thì bãi bỏ cách giải thích nói trên, ông nói rằng vụ đàn áp đang lùi dần vào quá khứ trong đầu của các nhà chỉ huy quân sự và họ không hối tiếc việc đã làm. Nhưng ông đồng ý với các chuyên viên phương Tây rằng cuộc thanh lọc đã loại được gia đình họ Dương, vốn đang ở vị trí thuận lợi để ngồi lên làm lực lượng khống chế Trung Quốc sau khi ông Đặng chết.

Một viên chức quân sự Trung Quốc khác nói "quân đội phải vừa là người lập ngôi vua vừa là người lính gác. Nó phải đủ sức ủng hộ người thừa kế của ông Đặng — tổng bí thư Giang Trạch Dân".

Nhiều quan chức quân sự vui mừng vì sự thay đổi nói trên, nhưng lo ngại trước việc liệu ban lãnh đạo quân sự mới có thể biến một quân đội lỗi thời thành một quân đội hiện đại, chuyên nghiệp và hiệu quả hay không.

Một người Trung Quốc cho rằng "Đặng sẽ được nhớ đến vì mở ra hai trang trong cuốn sách lớn. Trang thứ nhất là cải cách. Trang thứ hai là ông đã gạt bỏ được tất cả những vị cách mạng già ra khỏi bộ máy quyền lực." ■

C.D lược dịch.

MỘT THÀNH PHỐ KỲ QUÁI LÀ CON CUNG CỦA TRUNG QUỐC

● *Nicholas D. Kristof*
New York Times Service / IHT
 28.1.1993

Văn Châu, Trung Quốc - Nếu Mao có sống lại, đi thị sát thành phố của CNTB hoang dã đang phát triển này, nơi các nhà máy tư doanh thuê nhân công làm 12 giờ mỗi ngày, 7 ngày một tuần, chắc Mao sẽ lại lao vào làm cuộc cách mạng công sản mới.

Trong hơn 20 năm qua, Văn Châu có lẽ là thành phố táo bạo nhất Trung Quốc, thành phố khôn khéo nhất trong việc vừa phụ họa giọng điệu cộng sản, vừa xây dựng nền kinh tế tư doanh. Trong quá khứ, điều này làm những kẻ bảo thủ thường xuyên lên án Văn Châu, nhưng ngày nay, "mô hình Văn Châu" đang được Bắc Kinh thần thánh hóa thành biểu tượng của "nền kinh tế thị trường XHCN".

Kết quả Văn Châu trở thành một trong những thánh địa mới của Trung Quốc, chiếm một vị trí quan trọng trên con đường hành hương của các quan chức Cộng sản đi tìm sự "giải phóng tư duy".

Nước Trung Hoa cộng sản bao giờ cũng có những ông thánh vô thần của nó, giống như Trương Hoa, một sinh viên chết đuối trong hố ủ phân trong lúc cố gắng cứu một ông già nông dân. Nhưng ngày nay, người hùng ở những nơi như Văn Châu là hạng người như Vương Duệ Âm, 34 tuổi, chủ nhà máy người đeo chiếc nhẫn vàng to tướng với hạt xoàn ở giữa. Đa số người Trung Quốc thích sống như ông Vương hơn là chết như chàng Trương.

Năm 1985, ông Vương mở nhà máy đóng giày trong một căn phòng nhỏ với 10 nhân công. Bây giờ ông thuê 100 công nhân, ngày nào tốt họ có thể xuất xưởng 500 đôi giày. Năm ngoái nhà máy có số vốn quay vòng hơn 1 triệu USD, đem lại cho ông Vương 60.000 USD tiền lãi. Ông cho biết doanh thu và tiền lãi mỗi năm tăng 50%. Ông sống trong căn hộ nền lát cẩm thạch, như cung điện với đầy đủ tiện nghi sang trọng.

Chính cái tổ hợp của sự thịnh vượng và thỏa mãn đã làm Văn Châu trở thành xã hội kiểu mẫu mà Đặng muốn xây dựng ở Trung Quốc. Văn Châu là thành phố hùng hực mà không có người chống đối. Đây là nơi dân chúng đang quá mái mê với những của hàng trang sức, các quán karaoke và tiệm ăn đặc sản đến nỗi chưa thiết gì dân chủ.

Thật vậy, khi lính Trung Quốc xả súng vào những người biểu tình dân chủ trên Thiên An môn tháng 6.1989, ông Vương và các ông trùm khác ở đây đã vội vã gửi tiền bồi dưỡng cho đơn vị lính vừa bắn giết đó.

Hiển nhiên đây là để thể hiện sự ủng hộ đối

với chính sách "ổn định" của chính phủ, nhưng đó cũng là nước cờ khôn ngoan về chính trị. Món tiền tặng góp phần giành sự bảo trợ từ phía những kẻ bảo thủ. Trên một số phương diện tình hình Văn Châu ngày nay thật giống tình hình ở Đài loan 20 năm về trước. Như ở Đài loan, một đảng kiểm soát về chính trị nhưng sự thâm nhập của công việc làm ăn nhỏ đã tạo ra đa nguyên kinh tế.

Các xí nghiệp quốc doanh chỉ làm ra 16% sản phẩm công nghiệp của Văn Châu. Phần còn lại nằm trong tay các nhà máy tư doanh hoặc tổ hợp tác. Cửa hàng, tiệm ăn và các tụ điểm mãi dâm tập trung vào tay tư nhân.

Kết quả là sự chênh lệch thu nhập ngày càng tăng. Theo một viên chức địa phương, trong khi thu nhập trung bình đầu người một năm là 400 USD, có nhà doanh nghiệp có tới 20 triệu dollar hoặc hơn nữa. Nạn tham nhũng tràn lan, làm các cán bộ đảng cũng được chấm dứt dấy. Và sự hưởng thụ cũng vậy — các nhà doanh thương Văn Châu tất thấy đều mặc com-le để nguyên mắc trên tay áo, để tỏ rõ rằng họ mặc thứ đồ giá năm trăm dollar chứ không phải năm chục.

Văn Châu có được danh tiếng — hay tai

tiếng — trong cả nước lần đầu tiên cách đây 20 năm, trong Cách mạng Văn hóa, khi Giang Thanh tuyên bố: "Nếu các anh muốn xem CNXH thì hãy đến Thượng Hải. Nếu muốn xem chủ nghĩa tư bản, hãy đến Văn Châu".

Sau khi phe bảo thủ lên năm 1989, Văn Châu cũng bị kìm kẹp ít nhiều, nhưng ngày nay tất cả đều được phép. Năm ngoái, tổng bí thư Giang Trạch Dân đến thăm, để tặng cho "mô hình Văn Châu" con tem chuẩn y chính thức.

Các quan chức và học giả thường nêu ra một số lý do cho thứ CNTB rôm ở Văn Châu: truyền thống doanh nghiệp và đi biển, sự thiếu thốn đất canh tác nghiêm trọng đã hướng nông dân vào kinh doanh nhỏ và vị trí địa lý ở xa xôi đến nỗi Bắc kinh không thèm để ý. Vì thế Văn Châu với hơn 6 triệu dân đã được để thử hơn các thành phố khác của Trung Quốc. Một yếu tố trong sự đi lên của Văn Châu là ban lãnh đạo cộng sản địa phương tương đối mạnh bạo và phớt lờ những chỉ thị trung ương nào họ không thích.

C.D. lược dịch.

CLINTON VỚI CHÂU Á

Chính quyền Clinton đã bổ nhiệm Winston Lord, người nổi tiếng phê phán mạnh mẽ nhất chính sách hòa hoãn của chính quyền Bush với Trung Quốc làm trợ lý bộ trưởng ngoại giao phụ trách Đông Á.

Ông Lord, trợ lý lâu năm của ngoại trưởng Henry Kissinger và đại sứ tại Trung Quốc dưới thời tổng thống Reagan và Bush, đã từng nhiều năm ủng hộ mối quan hệ chiến lược gần gũi giữa Mỹ và Trung Quốc. Nhưng sau vụ Trung Quốc đàn áp phong trào dân chủ tại Thiên An Môn năm 1989, ông Lord đã đổi hướng. Ông liên tục kêu gọi Mỹ phải thay đổi chính sách với Trung Quốc và phải đặt sự tiến bộ về nhân quyền làm điều kiện mở rộng buôn bán với Trung Quốc.

Sự bổ nhiệm ông Lord có thể có tác động quan trọng đến cả những dân tộc khác trong vùng. Ví dụ, có lẽ ông Lord sẽ không thiên cảm với lời đề nghị đẩy nhanh tiến độ việc bình thường hóa quan hệ Mỹ - Việt. Mặc dù ông Lord và Kissinger bất đồng quan điểm về vấn đề Trung Quốc, hai người lại có chung cảm giác cay đắng trước việc Việt Nam đã, theo quan điểm của hai ông, lừa đảo Mỹ trong cuộc hội đàm Paris và liên tục vi phạm hiệp định Paris ký kết năm 1973. (Theo International Herald Tribune 21.1.1993)

Năm 1955, Edwin O. Reischauer, giáo sư trường đại học Harvard và sau này là đại sứ Mỹ tại Nhật bản xuất bản cuốn sách nhan đề "Cần một chính sách Á châu" (Wanted: An Asian Policy). Ông viết: "Chúng ta sốt sắng quan tâm đến những cuộc khủng hoảng cụ thể khi chúng xảy ra, nhưng chúng ta có vẻ thờ ơ một cách kỳ lạ với những nguyên nhân cơ bản dẫn tới khủng hoảng. Còn tồi tệ hơn thế nữa, chúng ta dễ dàng bị phân tán khỏi những vấn đề của chúng ta ở châu Á bởi những

việc tầm thường". Ngày nay vẫn còn có thể nói như vậy.

Chính quyền Clinton vẫn chưa vạch ra đường lối rõ ràng về vấn đề Á châu. Một chính sách mới không được dựa trên sự bá quyền của Mỹ ở châu Á mà phải dựa trên sự thừa nhận rằng sẽ sớm có — hoặc đã có rồi — một sự cân bằng lực lượng trong vùng. Những thành phần chính là: Nhật bản, Trung Quốc và khối ASEAN.

Washington cần xem xét lại chính sách đối với từng nước. Mỹ cần phải giảm thâm hụt trong cán cân buôn bán với Nhật bản, và định nghĩa lại sự ủng hộ chính trị và quân sự cho đảng cầm quyền ở đây. Chính quyền Clinton cần phải ghi nhận sự dịch chuyển cán cân lực lượng, trong đó Nhật bản trở thành nước giàu nhất thế giới tính theo thu nhập bình quân đầu người, và Mỹ tính theo chỉ phí cho nghiên cứu, giáo dục cơ bản và viện trợ nước ngoài.

Chính sách với Trung Quốc do Nixon và Kissinger đặt ra hồi những năm 70 cũng phải được định hình lại, bởi vì Trung Quốc đã mất đi ý nghĩa chiến lược và đang hoà nhập hơn bao giờ hết vào khu vực phát triển kinh tế nhanh nhất thế giới.

Mỹ phải lặng lẽ làm việc cho nhân quyền ở Trung Quốc và duy trì danh hiệu tối huệ án trong buôn bán của Trung Quốc vì nó làm kinh tế Trung Quốc phát triển. Nhưng Mỹ phải ép Trung Quốc ngừng triển khai vũ khí hạt nhân, công nhận Việt nam và phản đối yêu sách chủ quyền của Trung Quốc với toàn bộ vùng Biển Đông. Mỹ cần tiếp tục trợ giúp nền phòng thủ của Đài loan, như việc tổng thống Bush bán máy bay F16 cho Đài loan.

Nam Triều tiên cần được ủng hộ mạnh mẽ. Đây là bạn hàng châu Á với quan hệ kinh tế cân bằng nhất với Mỹ và là nước dân chủ nhất châu Á.

ASEAN từ ngày 1.1 trở thành thị trường thống nhất với 330 triệu dân. Mỹ cần góp phần mọi cách tăng cường tính thống nhất của ASEAN.

Cho tới giờ chính quyền Clinton chưa có ai có tầm nhìn chiến lược như Kissinger hoặc Brzezinski. ■

Đền bù đào tạo - lại thêm một kiểu lạm dụng luật pháp của sứ quán Việt Nam tại Tiệp

• N.T.H.

Gần đây sinh viên tốt nghiệp khi làm thủ tục gia hạn hộ chiếu phải đóng cho phòng lãnh sự khoản tiền 5000 Kc. Lãnh sự giải thích đây là "tiền bồi thường kinh phí đào tạo" mà sứ quán "linh hoạt" giải quyết cho sinh viên vừa tốt nghiệp muốn tiếp tục ở lại. Theo các quy định hiện hành, tiền đền bù kinh phí đào tạo đối với sinh viên tốt nghiệp đại học là 50 000 Kc, nhưng từ trước đến nay chỉ áp dụng với những người lập gia đình với công dân Tiệp và quyết định ở lại hẳn Tiệp Khắc. Theo được biết, khoản tiền 5000 nói trên chỉ là tạm trả lần đầu, trong khi xin thủ tục kéo dài sau này sẽ phải trả tiếp. Sự linh hoạt có tính chất "nhân đạo" trên đây của sứ quán có nhiều điều không ổn.

-- Trả lời chất vấn của một số người bị yêu cầu đóng tiền, nhân viên phòng lãnh sự trả lời: đây là quyết định của sứ quán Việt nam tại Tiệp Khắc. Xin được lưu ý : sứ quán không đủ thẩm quyền quyết định chuyện thu tiền đền bù đào tạo. Quyết định trên đây chẳng qua là sự "linh hoạt" kiếm thêm của sứ quán và không ai rõ khoản tiền đó thuộc ngân quỹ nào và sẽ chui vào đâu.

-- Đại đa số người Việt nam ở lại kinh doanh trên cơ sở lập công ty hay làm việc cho một vai công ty Việt nam, nhưng cũng có một số xin ở lại học thêm. Riêng đối với những thành "diên" còn chỉ thú tới chuyện học hành, quyết định của sứ quán cũng không thiếu phần nhân đạo: Nếu ai thực sự xin ở lại học tập thì có thể xin chỉ đóng hai nghìn, nhưng phải làm đơn chờ "Sứ quán, Đảng uỷ và các ban ngành hợp" quyết định. Tạm thời tất cả đều phải đóng 5000 và chờ xét sau, vì theo lời phát ngôn của nhân viên phòng lãnh sự: "trước sau các cậu lại cũng lao vào buôn bán". Hãy tạm thời bỏ qua thái độ thiếu tôn trọng với cái nghề mà đến 99% người Việt nam và hầu hết nhân viên sứ quán sinh nhai, không thể chấp nhận kiểu sử dụng luật pháp trên tinh thần "cứ trị tất cả đã, dứa nào oan sẽ giải toả sau". Và hơn nữa tại sao một người xin ở lại học tiếp lại phải trả tiền đào tạo? Thậm chí lãnh sự còn tuyên bố là khoản tiền này không được hoàn lại ngay cả sau khi kết thúc học thêm, người làm đơn xin về nước ngay.

-- Người Việt Nam coi chuyện ở lại chỉ là tạm thời, khi trong nước rất khó khăn về việc làm, sử dụng thuận lợi trên thị trường Tiệp để lập cơ sở trước khi về nước. Tại sao những người này phải đóng tiền "đền bù" đào tạo khi hầu như không ai xác định từ bỏ Việt Nam?. Từ trước đến nay, chỉ những người quyết định ở lại hẳn với phải đền bù. Thực chất khi đăng ký tạm thời ở lại Tiệp để kinh doanh, trừ một số chi phí khi đăng ký công ty và đăng ký người cho công ty, người Việt nam không trả thuế cho nhà nước Việt nam, không đóng góp thuế ngân quỹ nhà nước. Một mốt lớn ở Việt nam ngày nay là cái gì cũng giải thích bằng hai chữ "thị trường" (mà kết quả kinh khủng của nó là đã sản sinh ra một dạng quái thai của thị trường là thị trường hóa

quyền lực đạt được bằng hiến pháp). Cứ giả sử sứ quán tiếp thu không khí thị trường của thời đại và đi đến quyết định yêu cầu đền bù đối với những người tạm thời không đóng góp vào ngân quỹ nhà nước, tại sao chỉ có mấy thành sinh viên vừa tốt nghiệp phải đóng tiền đền bù đào tạo?. Công bằng mà xét thì tất cả những ai được đào tạo bằng tiền nhà nước và đang sinh nhai ở nước ngoài đều phải đóng tiền đền bù. Nhưng nếu như thế, tôi e rằng nhân viên sứ quán sẽ phải đền bù nhiều nhất. Trong khi sinh viên tốt nghiệp ở lại phải tự lo tất cả: từ việc làm đến nhà ở (với thái độ thiếu thiện cảm của người bản xứ và giá nhà cửa đắt đỏ đó là chuyện không đơn giản và cũng chẳng rẻ tiền), nhân viên sứ quán (tất cả đều được đào tạo bằng tiền nhà nước và không ít người, kể cả nhân viên phòng lãnh sự đã được đào tạo ngay ở Tiệp) không những ăn lương nhà nước và ở nhà sứ quán thuê mà thậm chí hầu hết còn đưa cả gia đình sang buôn bán sống ngay tại nhà thuê bằng tiền của nhà nước. Theo tin không chính thức, số người nằm trong sự quản lý của sứ quán hiện nay là xấp xỉ 4000, nhưng bộ máy công kèn của sứ quán hiện nay bên cạnh 3 biệt thự lớn (phòng thương vụ, sứ quán ở Holeckova và lãnh sự bờ sông Rasinovo) còn thuê hàng loạt nhà ở khu tập thể cho nhân viên ở. Để hiểu rằng đó là chi phí không nhỏ, xin minh họa bằng con số đơn giản: riêng tiền thuê ngôi nhà đại sứ ở phố Holeckova hàng năm phải trả 40.000 US\$ và hiện nay chủ nhà còn cho rằng đó là giá quá rẻ và đang đòi tăng. Vì thế nếu đã chấp nhận kiểu thị trường nói trên thì nhân viên sứ quán không những phải trả tiền đền bù đào tạo mà còn phải trả tiền thuê quyền, thuê chức, thuê con dấu và hộ chiếu ngoại giao!! Tất nhiên khi đi đến quyết định trên đây, sứ quán và phòng lãnh sự tin cậy vào một phép tính đơn giản: tuy không tuyên bố, nhưng ai cũng biết là cái giá một người Việt Nam phải trả để mua được thủ tục sang đến Tiệp là 3.600 US\$, giá một người công nhân Việt nam hết hạn phải trả để có thủ tục có thể quay lại Tiệp là 18.000 Kc (xấp xỉ 600 US\$: ở đây xin chú thích thêm là trong khoản 18.000 Kc nói trên chỉ có mấy trăm đóng vào ngân quỹ khi xin dấu, rất đáng tiếc người viết không có thông tin cụ thể về cơ phần chi phòng lãnh sự trong phần còn lại). Vì thế cái giá 5000 có thể nói là rẻ và chắc không ai sẽ kêu ca. Lương trung bình hàng tháng của một giảng viên đại học ở Hà Nội hiện nay chưa đến 10 US\$. Để có đủ tiền biểu các ông về sản trong nước để được xa vợ, xa con sang đến Tiệp, họ phải làm việc liên tục hơn 30 năm không ăn, không uống, không mặc... không tất cả. Rồi một ngày hộ chiếu của họ cũng hết hạn, và họ cũng sẽ phải trả món tiền đền bù mà mấy chú sứ "linh hoạt" nghĩ ra? ■

Praha 19.2.1993

Trả Lời Thư Của Bạn

• T.N.T

Trích Thư. "T đã được chứng kiến sự sụp đổ nhanh chóng của hệ thống Xã Hội Chủ Nghĩa ở Đông Âu. Tụi mình ở trong nước do thông tin bị hạn chế, anh em hay tranh luận về vấn đề này, có ba ý chính mình muốn trao đổi với bạn để xem ý của bạn và suy nghĩ của tụi mình có gặp nhau ở điểm chung không? — Tại sao CNXH lại có thể sụp đổ nhanh đến thế? mặc dù về mặt lý thuyết nó có sức quyến rũ quần chúng. — Người cộng sản đã làm được gì ở quá khứ, và hiện tại? — Người cộng sản sẽ được đối xử thế nào trong một xã hội dân chủ?.."

Tôi xin trích dẫn ba câu hỏi này trong một lá thư từ trong nước, và mạo muội trả lời. Mong bạn đọc bỏ xung những điểm còn khiếm khuyết trong cách trả lời của tôi.

.. Thực ra, chủ nghĩa cộng sản không có gì mới, những điều tưởng chừng là quyến rũ quần chúng đã có từ xa xưa, trước khi học thuyết của Marx ra đời, trong Kinh Thánh, trong Kinh Phật, trong chủ thuyết của đạo Khổng, Mạnh, cụm từ hạnh phúc, công bằng đã có (tất nhiên hiểu một cách nôm na). Gần hơn chút nữa cuộc cách mạng Pháp 1789, dẫn đến con đường dân chủ của toàn thế giới, được kích thích bởi tư tưởng của các nhà trí thức như Voltaire, Montesquieu, từ ngữ: Dân Quyền, Dân Chủ, Công Bằng..cũng được nhắc đến nhiều lần.

Thuyết duy vật biện chứng của Marx bắt nguồn từ phương pháp luận của Hegel (sau này được Lenin bổ sung), ngay từ đầu đã thấy sự lúng túng, không tưởng. Chỉ muốn nêu ra với bạn tiền đề trong tập hợp đó (một tập hợp có rất nhiều sự vô lý), có nhiều ý tưởng quá lãng mạn, tuyệt đối hóa về căn chất con người. Đặt giá thiết nếu những người cộng sản có được cây đũa thần để vung lên khiến cả thế giới trở thành cộng đồng cộng sản, thì quan điểm " Làm Theo Năng Lực Hướng Theo Nhu Cầu " sẽ trở thành điều lỗi bịch trước tiên. Người cộng sản thường hay nói đến "giáo dục, đạo đức hóa quần chúng", nhưng họ quên một điều đại đa số quần chúng là những người bình thường, và bản thân "những người truyền giáo cộng sản", lại là những lãnh chúa độc tài, độc quyền, đi giật lùi vượt qua ranh giới cuối cùng của đường biên đạo đức, điều này bất cứ người dân nào sống trong lòng chế độ XHCN (dù trí tuệ ở dưới mức trung bình đều cảm nhận được): Độc tài trong sự lãnh đạo, độc quyền hưởng thụ, áp đặt suy nghĩ, truyền giảng chân lý, xử sự thô bạo với những người bất đồng ý kiến vv và vv..

Không, và sẽ không bao giờ có một xã hội như Marx mơ tưởng, một xã hội mà kẻ lười nhác, dốt nát, lại được "hưởng theo nhu cầu" ngang bằng với người có khả năng, thông minh, chăm chỉ, nếu có, thì tự thân xã hội đó kích nổ sự thiếu công bằng trong một xã hội công bằng mà Marx, cùng những người cộng sản hay nhắc đến. Cũng có người cho rằng học thuyết cộng sản mặc dù thiếu thực tế nhưng có giá trị nhân đạo, nhân đạo ở chỗ nào ? khi bản thân chế độ này đặt vấn đề đấu tranh giai cấp lên hàng đầu (đấu tranh bằng võ lực) nhân đạo ở chỗ nào? khi xã hội

này mở rất nhiều nhà tù trại cải tạo, khi bàn tay của Stalin, của Mao đổ máu kể cả máu của chính những người mà trước đó không lâu vẫn gọi nhau bằng đồng chí, ở Việt Nam, bàn tay của các nhà "lãnh đạo" vẫn chưa khô máu của nhân dân trong các cuộc đấu tố cải cách ruộng đất, trong cải tạo những sĩ quan, công chức, văn nghệ sĩ Miền Nam sau năm 75. Nhân đạo phải có nghĩa đem lại hạnh phúc cho những người bình thường, trong khi đó học thuyết cộng sản lại đi ngược, bắt quần chúng phải chịu đựng, phải vượt lên sự bình thường, phải tới đỉnh cao lý tưởng mới có quyền hy vọng hạnh phúc.

.. Chính vì lẽ đó, xuất phát từ lý thuyết tới thực tiễn hệ thống xã hội chủ nghĩa ở Đông Âu sụp đổ rất nhanh khi có thời cơ đến. Chủ thuyết cộng sản như bạn nói ở trong thư là có sức quyến rũ, đúng — nó chỉ quyến rũ, và cảm rẻ được ở những quốc gia trình độ dân trí thấp, lạc hậu, kém phát triển, cũng giống như vi trùng dễ xâm nhập và một cơ thể yếu, và từ đó dẫn đến đi hại cho nhiều thế hệ nếu như mỗi chúng ta cam chịu, nhắm mắt làm ngơ không dám đối diện với sự phi lý, để tìm ra chân lý, chân lý của một xã hội công bằng, nhân bản.

Người cộng sản đã làm được gì ở quá khứ và hiện tại ? trong thư bạn có đề cập vấn đề này, tôi xin trả lời để xem ý nghĩ của chúng ta có trùng nhau không. Tôi và bạn đều sinh ra và lớn lên ở chế độ XHCN, điều mà người cộng sản làm được ở quá khứ là họ đã biết "nghệ thuật lừa dối" biết "lợi dụng một cách để thương" tấm lòng yêu nước của dân tộc và nhân dân ta, biết đem sự hy sinh chịu đựng vô bờ bến, biết

đem xương máu của hàng triệu sinh linh phục vụ cho chủ thuyết của họ, cho quyền lợi của một nhóm người, cho đến tận hôm nay họ vẫn phê phán trên nỗi đau của dân tộc, của những người dân bị vắt kiệt mình suốt ba thế hệ. Còn hiện tại họ đang trở thành những " quý tộc đỏ", những tập đoàn Mafia, đang cố sức phá rừng, gây ô nhiễm môi sinh, gây sự băng hoại chưa từng thấy về đạo đức con người, người Việt vẫn bỏ xứ ra đi và còn ra đi, thảm họa này chỉ có thể chấm dứt khi chế độ cộng sản VN không tồn tại nữa, nếu nó có tồn tại dưới một cái áo khác, một cái tên khác thì mọi sự vẫn thế thôi, thậm chí mức độ tồi tệ lại còn gia tăng thêm.

Ở VN bay giờ nhìn bề ngoài thấy có nhiều thay đổi, tỷ dụ như nhiều xe máy hơn, mọi người ăn mặc đẹp hơn.. nhưng những điều ấy chưa phải là sinh lực khỏe khoắn, chưa thoát ra và nói lên với thế giới cơn sôi nổi nghèo có dấu hiệu chấm dứt bởi lẽ: bất công xã hội ngày càng gia tăng theo kiểu người ăn không hết, kẻ lần không ra, bọn đầu cơ trục lợi, có chức quyền nhân cơ hội này vơ vét tham nhũng, và chính sự tham nhũng sẽ rút hết sức sống, sức sáng tạo, làm suy kiệt thể trạng Việt Nam vốn chẳng lấy gì làm khỏe khoắn lắm. Đây là chưa kể tới thể chế chính trị độc tài, khăng khăng chỉ chịu thay đổi về kinh tế, đóng cửa không thay đổi về chính trị, làm gì có.." kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa.." nếu như các nhà lãnh đạo Việt Nam vẫn trung thành với chủ thuyết Marx — Le. Chủ nghĩa Xã Hội — cụm từ dùng để lừa phỉnh nhân dân, thực sự đã tuột trôi nó chỉ tồn tại trên giấy tờ, còn thực chất giờ đây ở VN là một hình thái tư bản hoang dại, cộng với sự độc

tài cộng sản, pha lẫn cái hà khắc bảo thủ cố hữu của hệ thức phong kiến Á Đông đang trị vì nhân dân, và những người lãnh đạo vẫn tro trơ, lì lợm, cứng cáo, thách thức mọi trào lưu, khát vọng hạnh phúc, quyền sống chính đáng của tuyệt đại đa số nhân dân lao động chân chính.

Hiện tại người cộng sản đã làm được những điều mà tôi vừa sơ lược nêu ra với bạn, chắc chắn chưa phải đã là đầy đủ, nhưng (tôi xin nói thêm một điều nữa) nếu những người cộng sản có liêm sỉ, có trách nhiệm, thấy được nổi bất công của xã hội, sự vô lý của học thuyết mình tôn thờ, thì ở hiện tại họ tự lột xác (kể cũng khó, và phải dùng cảm lảm) cùng nhân dân làm lại một cuộc cải cách đoạn tuyệt dứt khoát với những sai lầm của quá khứ, chỉ có như vậy họ mới tránh được lời nguyền rủa của thế hệ mai sau.

Người cộng sản sẽ được đối xử thế nào trong một xã hội dân chủ? ở câu hỏi này của bạn tôi xin trả lời ngắn gọn, bởi bản thân câu trả lời cũng không phải dài dòng. Họ sẽ được đối xử một cách công bằng, bình đẳng trước pháp luật như mọi công dân khác, đảng cộng sản có quyền tồn tại như các đảng phái khác, còn một điều này nữa những người cộng sản tham nhũng, gây ra những tội ác sẽ phải ra trước vành móng ngựa như những kẻ tội phạm, và chính nhân dân, hoặc những nạn nhân sẽ ra lời tuyên cáo, tất cả minh bạch, công khai trong một nhà nước dân chủ và pháp quyền..■

Praha, tháng 5/1993

KỶ SƯ LƯƠNG VĂN TÍCH TRẢ LỜI VỀ VẤN ĐỀ XIN NHẬP QUỐC TỊCH CỘNG HOÀ SÉC

Ngày 26.12.1992 hội đồng nhân dân cộng hoà Séc đã thông qua một đạo luật về việc nhập và thời quốc tịch CH Séc. Đạo luật này chưa được ban hành trong Tập điều luật nhưng đã có hiệu lực tư pháp kể từ ngày 1.1.1993 và huỷ bỏ những đạo luật cũ trước đây. những đơn xin cấp hay thời quốc tịch CH Séc để trình trước ngày 1.1.93 được xem xét chiếu theo những quy định tư pháp trước ngày 31.12.92.

Sau đây là trích lục các điều khoản quan trọng và liên quan trực tiếp đến người Việt đang sống trên lãnh thổ CH Séc, muốn xin nhập quốc tịch Séc.

ĐIỀU 7:

1. Quốc tịch CH Séc có thể cấp cho những người nào có đầy đủ đồng thời những điều kiện sau:

- Đã thường trú tại lãnh thổ CH Séc trong một thời gian không gián đoạn tối thiểu là 5 năm kể đến ngày nộp đơn xin quốc tịch.
- Đã có chứng từ là đã thời quốc tịch của nước ngoài, hoặc là khi đã được cấp quốc tịch Séc thì quốc tịch nước ngoài được huỷ bỏ, hoặc người làm đơn không có quốc tịch nước nào cả.
- Trong thời gian 5 năm cuối không bị kết án về tội hình sự cố tình.
- Phải chứng tỏ là biết tiếng Séc.

2. Vợ chồng có thể làm đơn chung để xin cấp

quốc tịch CH Séc.

3. Bộ giáo dục, Thanh niên và Thể dục CH Séc sẽ ban hành những quy định tư pháp chung để kiểm tra sự hiểu biết tiếng Séc.

ĐIỀU 8: Cùng với đơn xin cấp quốc tịch cần kèm theo:

- Giấy khai sinh, giấy kết hôn nếu đã kết hôn, giấy ly hôn nếu đã ly hôn hay giấy khai tử của chồng hoặc vợ.
- Chứng từ là đã thời quốc tịch nước ngoài, hay người làm đơn là người không có quốc tịch nước nào cả, hay sẽ mất quốc tịch hiện tại sau khi được cấp quốc tịch CH Séc.
- Trích lục lý lịch tư pháp.
- Sơ yếu lý lịch

ĐIỀU 9: Cha hay mẹ của đứa trẻ dưới 15 tuổi có thể xin cho con được cấp QT Séc trong đơn xin của mình. Cùng với đơn xin cần kèm theo:

- Giấy khai sinh của đứa trẻ,
- Sự đồng ý của cha hay mẹ để cho con mình được thay đổi quốc tịch
- Chứng từ là đứa trẻ đã thời QT nước ngoài, không có QT nào cả hoặc sẽ thời QT hiện tại sau khi được cấp QT Séc

ĐIỀU 11:

1. Bộ Nội vụ CH Séc có thể miễn điều kiện quy định ở Điều 7/1/a nếu người làm đơn đã được cấp phép thường trú trên lãnh thổ CH

Séc và:

- sinh trên lãnh thổ Séc, hay
- sống trên lãnh thổ Séc trong thời gian không gián đoạn tối thiểu là 10 năm, hay
- đã từng có QT Séc hay CH Liên bang, hay
- đã được một công dân Séc nhận làm con và quyền làm cha mẹ của công dân Séc không thể huỷ bỏ được, hay
- chồng, vợ là công dân Séc.

2. Bộ Nội vụ CH Séc có thể miễn điều kiện quy định ở Điều 7/1/b nếu người làm đơn có giấy phép thường trú và thực sự thường trú không gián đoạn ít nhất là 5 năm trên lãnh thổ CH Séc, nếu người này không thời được QT nước mình vì luật pháp nước ấy không cho phép hay từ chối cấp chứng từ thời QT.

LƯU Ý: Nếu bạn có đầy đủ những điều kiện để được cấp quốc tịch Séc, không có nghĩa là bạn có "quyền" được cấp quốc tịch. Bạn chỉ có "khả năng" được cấp quốc tịch mà thôi. Bộ Nội vụ CH Séc sẽ xem xét đơn và việc cấp hay không là "quyền hạn" của nhà nước Séc.■

Praha, 1.93
Lương Văn Tích

BBT: Bạn nào cần được giải thích rõ hơn xin liên lạc với ĐD hoặc liên lạc trực tiếp với Kỷ sư Lương Văn Tích.

Viết về một chuyến đi

• Tùý bút của Linh Nam

"Đi một ngày đường học một sàng khôn"

Tục Ngữ

Sự trục trặc nhỏ — có phải là vì thuốc lá — người bạn mới quen — mọi sự đều kết thúc may mắn:

Mưa suốt cả tuần nay, mới ngớt một tý lại tiếp tục xả nước, đã gần hết tháng mười sao ông trời vẫn lạ thế? giống hệt một cô gái cao tuổi chưa lấy được chồng nên tính tình thất thường hay ghen ăn ghét ở. Chiếc xe của công ty du lịch Tiếp dừng lại ở biên giới, cũng giống mọi khi, thủ tục như kiểm tra hộ chiếu, thuế quan được tiến hành mau chóng. Người công an cửa khẩu trao lại cho tôi tấm hộ chiếu sau khi đã kiểm tra xong... Nhưng lại có chuyện bất ngờ, khi thuế quan Tiếp phát hiện máy kiện thuốc lá mang lậu qua biên giới. Lại phải dừng xe, tất cả phải xuống xe, ai là chủ nhân của số hàng bất hợp pháp ấy, may ra chỉ có chúa mới biết,

— Xin lỗi, hộ chiếu của ngài không qua Đức được vì không có visa — Người công an cửa khẩu Tiếp nói với tôi rất lịch sự.

— Tại sao lại thế? mọi lần khác tôi đi đâu có cần visa.

— Mời ngài hãy đợi để tôi vào hỏi xếp của tôi. phải chờ gần nửa tiếng đồng hồ ở ngoài trời lạnh, khi xe đã chạy thật chẳng thú vị gì, tôi sốt ruột đến phát điên, điên vì lỡ hẹn với bạn bè bên ấy, trước khi đi tôi đã điện cho Đỗ Quyền là đúng hai giờ sáng sẽ có mặt ở Nürnberg, chẳng lẽ vì số thuốc lá lậu của ai đấy mà tôi không gặp may?

— Mời ngài đi, hộ chiếu của ngài hợp lệ.

nhưng đi bằng cái gì bây giờ khi chiếc xe của công ty du lịch đã chạy? Như để chuộc sai sót của mình người công an cửa khẩu dừng mọi chiếc xe lại để cho tôi đi quá giang, nhưng cái số

của thằng tôi quá đen, không một chiếc xe nào đi về hướng Nürnberg. Tôi bực mình và rửa thầm Cù Lân, trước lúc uống bia chia tay "hắn" còn cười hềnh hếch một cách dễ ghét: Thế nào sáng ngày mai ông ấy cũng quay lại Praha thôi, hôm nay chưa đi được đâu. Cù Lân ơi! nếu tao ghét ai chắc sẽ phải nhờ mày "rửa" hộ cho hả dạ (tôi thầm nghĩ).

Trời mờ sáng, cái balô ở bên trong chứa toàn sách về các chương trình máy tính lúc này đây sao bỗng thấy nặng trĩu, cả cây đàn cũng vậy. Tôi lếch thếch dậm mửa đi ngược lại, vừa đi vừa nghĩ kế hoạch tiếp theo để qua Đức đúng hẹn..

Một chiếc ô tô rất đẹp (tôi quên mất kiểu xe) đỗ ở cạnh đường, cạnh đấy một quầy hàng khiêm nhường nhưng khá đầy đủ các mặt hàng. Tôi hỏi người bán hàng (một chàng trai có khuôn mặt dễ thương, phúc hậu)

— Anh làm ơn chỉ đường cho tôi ra bến xe gần nhất để về Praha

— Không có xe về Praha đâu, phải đi xa mới có, khoảng 20 km anh ạ! chắc về mặt tôi bây giờ lộ rõ về thể thâm, nên vừa trả lời anh ta vừa nhìn tôi ái ngại.

— Nếu anh gặp gì khó khăn em sẽ giúp, tôi trình bày vấn đề hoàn cảnh bi đát vừa trải qua..

— Thôi thì thế này, đằng nào anh cũng lỡ hẹn rồi, ở đây chơi với em, chiều về nhà em cơm nước sau đó em sẽ đưa anh ra ga Chep mua vé tàu đi Đức, anh lên xe em ngồi cho đỡ lạnh, ăn tạm ít đồ nguội, đừng ngại chẳng gì anh em mình cũng là người Việt Nam có mấy khi được giúp đỡ nhau.

Cũng chẳng có cách nào khác, ngồi trong xe gặm bánh mì, thật nguội nhâm nhi lon bia xuất khẩu Plzen, nghe giọng hát não nề của Thái Thanh tôi nghĩ ông bà mình kiếp trước ăn ở chắc phải phúc đức lắm nên tôi "qua con bực cười tới thời thái lai", tấm lòng tốt của người bạn mới quen khiến tôi quên đi nỗi "truân chuyên" suốt cả đêm qua...

Đúng hai giờ sáng ngày hôm sau, tôi đã có mặt ở ga Nürnberg, chuyển đi không gặp một trở ngại nhỏ nào (có lẽ vì không có ai buồn thuốc lá lậu) qua biên giới, sau khi kiểm tra hộ chiếu, người công an còn mỉm cười và chúc tôi một chuyến đi may mắn.

Gặp các bạn làm báo ở trại tỵ nạn — Mùa xuân khi Cánh Én bay về — những tấm lòng thiết tha với đất nước — tại sao người Việt Nam lại phải bỏ xứ ra đi — gặp một người Việt Nam mặc quân phục Mỹ:

Có lẽ đây là một tờ báo khó có trong làng báo Việt Nam từ trước tới nay, bởi lẽ các thành viên trong ban biên tập ở cách xa nhau hàng trăm cây số. Tôi hỏi Đỗ Quyền chủ bút tờ Cánh Én: — Ở xa vậy các bạn làm báo bằng cách nào? — chúng tôi phân công mỗi người một việc, bài viết hoặc dịch xong gửi thẳng về đây, sau đó ngồi soạn lại, đánh máy, lên khuôn, đi in và gửi cho bạn đọc. Nhìn Đỗ Quyền với chứng bệnh đau cột sống kinh niên ngồi đánh bài, tôi thấy kính phục anh quá, giữa lúc sức

mạnh của đồng DM đang là sức hút của những người Việt Nam tỵ nạn, anh và bạn bè mình vẫn dành cả tâm huyết để truyền bá tư tưởng dân chủ tự do, bảo vệ quyền lợi của cộng đồng, gọi là "Tòa Soạn" cho có vẻ "Oai" chứ thực ra, đó chỉ là căn phòng nhỏ ở trại tỵ nạn.

— Là con người ai không thích tự do, Đỗ Quyền nói với tôi, nhưng cuộc sống ở trại tỵ nạn trên đất Đức này còn có nhiều điều như thế, cách đây có mấy hôm bọn phát xít mới ném đá vào cửa phòng tôi, hòn đá đó tôi giữ lại xem như một kỷ niệm buồn. Anh đưa tay chỉ tiếp cho tôi chiếc xà lim nhỏ ở bên trong một chú Búp Bê mặc quần áo tù ngồi với vẻ vô tư của một thứ đồ chơi, và nói tiếp: — Tôi rất thích biểu tượng này, và tôi liên hệ tới đất nước chúng ta, bao thế hệ bị cầm tù mà không ý thức được mình bị tù, đã đến lúc phải phá vỡ tất cả rào gại trong cách nghĩ, những rào gại hữu hình và vô hình.

Ban biên tập báo Cánh Én gồm những sinh viên, nghiên cứu sinh, công nhân, nghệ sỹ có xuất xứ từ Đông Âu, từ Việt Nam chạy qua sau ngày bức tường Berlin sụp đổ. Họ khác nhau ở ngành nghề, ở hoàn cảnh, song đều đồng nhất với nhau ở một mục đích: bằng tiếng nói, hành động của mình đấu tranh cho một Việt Nam tương lai, hạnh phúc, dân chủ, tự do và nhân bản. Tôi cùng Đỗ Quyền, Hoài Hương đi dạo lang thang quanh cái làng nhỏ mà anh đang ở, chúng tôi nói chuyện về văn thơ, về triết lý sống của ông cha thừa xua, về mơ ước không còn những người Việt phải ra đi vì đói nghèo, vì tù đầy và vì trăm ngàn sự vô lý. Chúng tôi tin, hy vọng tiếng nói của thế hệ mình sẽ đánh thức những trái tim còn ngủ kỹ bụi tình, và cũng để cho chúng tôi không phải cúi đầu khi mai sau con cháu mình trách móc: — Tại sao bố mẹ lại sinh con ra trên một xứ sở, mà những giá trị nhân quyền hoàn toàn không có.

Đang đi Đỗ Quyền chợt dừng bước, anh với tay bóc câu khẩu hiệu bằng tiếng Đức, đoạn quay sang giải thích với tôi:

— Cửa bọn phân biệt chủng tộc, chúng nó miệt thị người nước ngoài.

Tôi muốn nói với anh:

— Bóc một câu khẩu hiệu chẳng có nghĩa lý gì, bóc được tư tưởng hẹp hòi ở trong suy nghĩ của con người mới là điều đáng nói...

Erlangen, thành phố này có cái gì vừa giống Huế vừa giống Hà Nội, nó nhỏ nhưng lại tập trung nhiều sinh viên nhất.

Trời vẫn mưa, cơn mưa theo tôi suốt từ lúc ở Tiếp qua đến lúc này vẫn chưa dứt hẳn, tôi và Đỗ Quyền lại tiếp đến chủ đề muôn thủa:

— vì sao người Việt mình bằng trăm com đường khác nhau vẫn bỏ nước ra đi? có rất nhiều câu để giải thích, nhưng thôi! tôi nói với Đỗ Quyền:

— Hôm nay tôi với ông đi mua biển thể diện cho máy tính, xong việc tiếp tục bàn luận được chứ?

Chúng tôi đi mua biển thể diện không phải ở cửa hàng đồ điện, chỗ hẹn để mua biển thể là một quán ăn Việt Nam, hai đứa ngồi chờ quá giờ hẹn đã lâu mà chưa thấy người mang biển thể tới. Anh ta kia rồi — Đỗ Quyền thốt lên,

một người Việt Nam dáng cao gầy xuất hiện, đầu cắt cao mặc quân phục lính Mỹ

— Tôi là Hải, xin lỗi hôm nay ra muộn, thông cảm cho con nhà lính, Hải tự giới thiệu là đại úy quân đội Mỹ, hiện đang làm giáo viên dạy Karate cho một đơn vị lính Mỹ đóng ở Cộng Hòa Liên Bang Đức, Hải nói:

—Sợ gì bọn phân biệt chủng tộc, hôm vừa rồi gặp mấy thằng, chúng nó chặn tôi lại xin thuốc lá, tôi bảo, tao không phải là dân tỵ nạn đâu, tao cũng không phải là người Việt Nam, tao là người Mỹ cẩn thận không là ăn đòn đấy. Giọng Hải nghe đầy kiêu hãnh, nghe Hải nói tôi quên khuấy cả việc đi mua biển thể điện, một nỗi chua xót vô hình bóp nghẹn tim tôi, giọng nói kia, nước da kia, con người kia là đồng bào của tôi, là người Việt Nam dù có mang quốc tịch nước nào vẫn chỉ là cái cây nhiệt đới trồng ở xứ người, tại sao họ lại có thể phủ tay quên gốc gác của mình nhanh đến thế?

Như nhận được suy nghĩ của tôi, Đỗ Quyền hỏi Hải, chắc anh muốn công việc kết thúc mau chóng

— Anh có mang biển thể ra không?

—Có

Hải trả lời, tôi để trong xe, tí nữa ra lấy dừng đưa tiền ở đây. Hải quay sang nói với tôi như thanh minh: Có thằng Mỹ về phép, nó nhờ tôi bán dùm.

Lúc ra về lẽ ra phải vui cùng Đỗ Quyền vì mua được biển thể điện cho máy tính, xong tôi vẫn thấy lòng mình nặng trĩu, ngôn ngữ của Hải, ngôn ngữ Việt Nam mà chúng tôi nghe ai cũng hiểu...” Tao không phải là người Việt Nam, tao là người Mỹ đấy...” vô hình dung đã làm trái tim tôi bị thương tổn, xót xa và cay đắng, tôi muốn tấy câu nói đó đi, muốn quên đi, tạm cho mình bị nghe nhầm nhưng không thể nào làm nổi điều đó, tôi cũng thầm mong không bao giờ nghe lại câu nói ấy lần thứ hai trong bất kỳ hoàn cảnh nào, ở bất cứ một người Việt Nam nào tôi sẽ gặp trên con đường dài trước mặt.

Frankfurt — nghĩ về Việt Nam — Munchen những ngọn nến — những tấm lòng — đêm nghe nhạc cổ điển — những mảnh đời trôi dạt

Có lẽ, để tiễn Hoài Hương sang Canada tôi mới đặt chân tới sân bay Frankfurt, sân bay hiện đại nhất châu Âu, chỗ cất cánh, hạ cánh của hơn 140 hãng hàng không trên thế giới. Ngắm nhìn khuôn mặt thanh thoi của hành khách qua lại, những đứa trẻ hồn nhiên đi bên cạnh bố mẹ khiến tôi nhớ đến bi cảnh ở sân bay quốc tế Nội Bài — Hà nội, đôi mắt lạnh tanh của các nhân viên hải quan luôn luôn ở tư thế đòi tiền “mãi lộ” người đi và người về... Sân bay Praha với các nhân viên sứ quán Việt Nam mua bán vé cách công khai, với hộ chiếu Diplomat họ ra vào sân bay “giúp đỡ” nhân dân mang hàng trốn cân, trốn thuế kiếm ít tiền để tạm “rau cháo” qua ngày, và cũng chẳng còn sân bay nào trên trái đất này như ở Moskva, cảnh sát Nga vung dùi cui đánh đập người Việt Nam bất kể người đó là phụ nữ có thai. Khung

cảnh sang trọng ở sân bay Frankfurt, nỗi buồn vì phải chia tay với Hoài Hương cũng không chi phối tôi vì nỗi ám ảnh trên khi nghĩ về thân phận con người Việt Nam, nhục nhã, và cay đắng làm sao...

Triệu Phong, nếu hôm nay bạn đi cùng tôi đến sân bay này chắc bạn sẽ thu hoạch được nhiều điều bổ ích cho bạn, cho những dự định ở một tương lai gần về những sân bay ở đất nước chúng ta, khi những “rác rưởi” đã được quét sạch, khi thể hệ chúng ta tạo được một mặt bằng phẳng phiêu và sạch sẽ, để làm được điều ấy mỗi chúng ta phải cầm lấy chổi, không đắn đo, không chần chừ, phải thế không bạn?

.. Con tàu IC trông giống một con cá heo khổng lồ đưa tôi tới Munchen, thủ phủ bang Bayern miền nam nước Đức, tạm biệt những người bạn làm báo Cảnh Ấn, các bạn sẽ không lẻ loi trong công việc của mình, xin đừng mỗi cánh hãy cứ bay để báo hiệu xuân về..

Lần này tôi được quan sát Munchen kỹ hơn những lần đến trước, Munchen giống một mệnh phụ phu nhân tuổi đã về chiều nhưng vẫn còn đóm dáng, đeo dây trang sức trên mình kể cả đồ thật lẫn đồ giả.. Trời rét, có cảm giác một lưỡi dao băng lách vào người cạo vào xương. TS đi cùng tôi, tôi và anh phải bỏ hai chuyến tàu điện vì không thể nào chen vào được, đêm trước lễ thiên chúa giáng sinh không rõ người ở đâu đổ về nhiều quá, dù mọi lứa tuổi, họ thấp đên, thấp nển, mang theo những khẩu hiệu bằng tiếng Đức chống bài ngoại, tỏ tình ủng hộ những người nước ngoài đang sống và xin tỵ nạn ở cộng hoà liên bang Đức. (Lichterkerette) sợi xích ánh sáng — sợi xích của những giá trị nhân bản sáng lên trong tay các em nhỏ, các cụ già, các thanh niên..

Sẽ khó mà quên được buổi nghe nhạc cổ điển ở một quán ăn Việt Nam ngay tại Munchen, ở đây tôi gặp lại những giai điệu của các nhạc sỹ thiên tài Suber, Suman, Giohanxtao, Bach.. những bản nhạc thấm vào hồn tôi từ thửa sinh viên, được nghe từ tiếng vĩ cầm của một người bạn gái. Giờ đây người bạn ấy đang ở Thái Lan, con thuyền nào đã đưa bạn đến? bạn có hay chẳng hơn mười năm sau ở một nơi xa lắc tôi được nghe lại những bản nhạc này, chỉ khác người biểu diễn không phải là em

cô bé Lọ Lem, người biểu diễn là những người bạn Việt Nam tỵ nạn, nhưng cô bé Lọ Lem ơi! được nghe người Việt kéo đàn, được nghe lại những bản nhạc một thời em vẫn kéo đàn cho anh nghe, anh thấy mình đêm nay là người hạnh phúc, xin cảm ơn những người bạn của tôi cho tôi sống lại tuổi sinh viên mơ mộng đã qua chẳng bao giờ quay lại.

..”Anh sẽ điên nếu cứ ở trong trại tỵ nạn một thời gian, có nhiều điều làm anh không chịu nổi”.. T nói với tôi. Phải đến một thời gian dài tôi mới hiểu hết câu nói đó, kể cũng đúng không sai nhưng trách ai bây giờ, trách nền giáo dục về nhân cách dưới mái trường xã hội chủ nghĩa ư? mới chỉ đúng có một nửa, trách vì cuộc sống ở Việt Nam quá ư khốn khổ nên bản năng con người lần ất tất cả để tồn tại bất chấp nhân cách, liêm xỉ, lòng tự trọng? tôi tự hỏi rất nhiều lần song vẫn chẳng bằng lòng với các cách trả lời tôi than thở với T, anh cười và trả lời..” vì cái gì à? vì ở chế độ xã hội chủ nghĩa để sống được người ta phải đeo mặt nạ, có điều kiện cái mặt nạ đó rơi ra ngay, ngay cả lũ đàn ông cũng phải đến 80% sống kiểu đấy, họ chẳng cần biết vì sao họ phải ra đi, vì sao phải đói nghèo, thờ ơ với thời cuộc, chỉ mong đi làm để được tư bản bóc lột có tiền là được rồi, có người còn mơ ước chế độ ở Việt Nam tồn tại thêm vài năm nữa để họ được ở lại. Mang tiếng là đi tỵ nạn cộng sản, song lúc nào cũng nói tất cả là vì tiền..”

Chỉ còn một ngày nữa đến ngày thiên chúa giáng sinh tôi lang thang vô định giữa trung tâm Munchen hào nhoáng, ở đây tôi lại gặp một hình ảnh đẹp, các em bé học sinh đi quyên góp cứu trợ cho các bạn mình ở Xomali đang gặp nạn đói..

Được làm người tự do, tôi thấy thế giới này thật nhỏ bé, nhưng đâu sẽ là nơi cho những người Việt quay về kết thúc kiếp sống tha phương, không phải đeo chiếc mặt nạ, không phải đối trả, không phải tủi nhục cúi đầu. Ngày ấy xa hay gần đều phụ thuộc vào cách sống của mỗi chúng ta.■

Praha, 5/2/1993
Linh Nam

NGỦ ĐI EM

● Hoàng Giang

Con tàu mãi đi ngược chiều mưa
những ga nhỏ anh qua không dừng lại
đồng vắng ngắt chiều đông tuyết trải
chỉ có mình em ngủ gục xuống vai anh

Hình như dưới mùa đông ẩn dấu những
chồi xanh
dưới ngực em ẩn dấu nhiều hơi thở
chặng đường sau ẩn dấu nhiều nỗi nhớ

anh áp má vào mái tóc xoa trên vai

Ngủ đi em, con đường sẽ rất dài
đưa hai đứa mãi đi vào vô tận
ở đó mỗi phút giây hờn giận
cũng mặn nồng như mỗi phút yêu thương

Ngủ đi em quên hết mọi tâm thường
quên gió, quên mưa, quên lạnh lùng giá rét
nếu ngày kia anh chẳng còn gì hết
còn lại chiều nay em ngủ tựa vai anh.

Nam Tiếp đông 1993

Nói chuyện với Irena,

người đàn bà Nga trong cuộc đấu tranh của người Việt

LTS. "Xin đừng hỏi tôi học tiếng Việt ở đâu. Và cũng cái câu đi đôi với câu này là tại sao học tiếng Việt...". Chị giao ước trước. Người đàn bà Nga nói tiếng Việt nhanh như gió, khúc chiết, văn chương. Chị được biết nhiều trong nước từ trước đây vì đã nhiều năm chị là phát thanh viên cho chương trình Việt ngữ của đài phát thanh Maskva. Chị sang Việt Nam nhiều lần và đã từng dự phiên tòa xử bác sĩ Nguyễn Đan Quế.

Hiện nay chị phụ trách đài phát thanh Tiếng Nói Tự Do Từ Mạc Tư Khoa. Buổi nói chuyện dưới đây được thực hiện tại tòa soạn Diễn Đàn nhân chuyến ghé thăm Praha của chị.

Được biết chị là một trong những người chủ trương và thành lập ra "Đài Tiếng Nói Tự Do từ Mạc Tư Khoa" phát thanh về Việt Nam để tuyên truyền tư tưởng tự do và dân chủ, vậy chị có thể cho biết động lực và nguyên nhân nào để chị tiến hành công việc này.

Trong thời gian rất nhiều năm tôi đã làm việc trên đài phát thanh Mạc Tư Khoa là đài của chính phủ Liên Xô trong bộ phận phát cho nước ngoài, đài này phát bằng 60 thứ tiếng, một trong những tiếng đó là tiếng Việt. Ban đầu tôi là phát thanh viên, sau đó thì viết bài, vào một thời gian nào đấy tôi có quen rất nhiều người Việt Nam có tư tưởng tự do dân chủ hoặc trong nước, hoặc là họ đến Liên Xô, nói chuyện tương đối cởi mở. Là một nhà báo tôi cũng rất muốn làm cho người Nga hiểu về người Việt Nam hơn, mặt khác cũng muốn góp phần mình mang tư tưởng đó cho chính giới Việt Nam. Nhưng đài phát thanh của chính phủ chỉ có thể đưa vào chương trình của mình những cái gì phù hợp với quan hệ chính thức giữa hai chính phủ. Cho nên nhiều khi xảy ra những trường hợp buồn cười, thí dụ tôi có những bài mà báo chí Nga có đăng, và các ban các thứ tiếng khác trong đài Mạc Tư Khoa có xử dụng, nhưng ở bộ phận phát thanh tiếng Việt lại không được dùng. Vì vậy ban đầu tôi rất muốn có một chương trình riêng của mình trên đài Mạc Tư Khoa khoảng 15 phút hàng ngày, để tôi có thể dùng những bài của tôi vào đó. Nhưng cũng trong thời gian đó chính phủ Nga đã thông qua luật báo chí cho phép mở đài tư nhân, khi đó tôi thấy ước mơ của tôi có thể thực hiện được, tôi đã đăng ký chương trình mang tên "Chương trình phát thanh tiếng Việt tranh Đấu cho Tự do Nhân quyền trong tinh thần những giá trị chung của loài người" gọi tắt là "Radio Irina".

Phản ứng của chính quyền Việt Nam với sự xuất hiện của "Radio Irina" thế nào?

Trả lời: Phản ứng của chính quyền VN cũng trải qua mấy giai đoạn. Đầu tiên trước khi có đài này căn cứ trên một số tin đồn ở báo chí Mỹ, họ biết được sắp sửa có một đài nào đó nhưng không biết cụ thể. Và cảm thấy có một nguy cơ nào đó. Thậm chí họ có thể nhầm với phương án đài "Châu Á Tự Do", cho nên trước khi đài bắt đầu phát, sứ quán Trung Quốc gửi một bức công hàm cho bộ ngoại giao Nga phản đối về vấn đề chuẩn bị một đài phát hoạt

thanh từ Nga. Vì đài này hoạt động hoàn toàn trong khuôn khổ hiến pháp Nga cho nên không có lý do gì để đóng cửa nó. Khi đã biết như vậy, chủ trương của sứ quán Việt Nam là nói xấu đài này, và có một số bản tin của sứ quán phổ biến cho người Việt Nam ở Nga ngăn cấm việc hợp tác với đài này. Một số anh em sinh viên bị đe dọa, nhưng tất nhiên phần lớn chỉ viết bài hoặc dịch nên cũng khó mà xác định được. Riêng một cô sinh viên, cô Hoàng Dung, là phát thanh viên của đài ngay từ ngày đầu tiên, và với cái giọng của một cô gái trẻ nói tiếng Bắc trên đài thì cũng dễ phát hiện là ai, Sứ quán đã tổ chức truy tìm và cuối cùng cũng xác định được. Dự đoán được chuyện sắp xảy ra, đài đã tổ chức họp báo và cô Hoàng Dung đã ra mặt báo chí Nga. Báo chí Nga cũng nói rất nhiều về cô này. Hai kênh của đài phát thanh và một kênh của truyền hình Mạc Tư Khoa có giới thiệu về cô. Chúng tôi nghĩ rằng làm như vậy chắc sẽ không có gì xảy ra với cô. Riêng tôi, tôi cảm thấy theo sức ì trong suy nghĩ của họ, chắc họ không thể nghĩ rằng đó chỉ là hành động của những cá nhân thôi, mà họ vẫn cho là một cách làm nào đó của chính phủ Nga nguy trang bằng một đài tư. Cho nên khi có những dịp gặp chính thức, như trong các buổi ký kết cái gì đó mà tôi đến với tư cách phóng viên của đài, họ vẫn chưa tỏ thái độ gì thù địch ra mặt đối với tôi.

Theo đánh giá của cá nhân chị, sự ủng hộ quan tâm của chính giới Việt nam trong nước và ở Đông Âu mà đài Radio Irina đã gạt hái được có khả quan không?

Theo tôi, trong nước đài này được nghe rất rộng rãi, và có thể hơi chủ quan, tôi cho rằng đài chúng ta khác hẳn các đài khác, bởi vì ở một chỗ duy nhất đây là một đài ngoài chính phủ nên nó có một mục đích rất rõ ràng là đấu tranh cho tự do và nhân quyền. Đó là mục đích của đài chứ không phải là một phương hướng, một lập trường; trong 60 phút không trừ một phút nào, tất cả tài liệu của chúng tôi chỉ nhằm mục đích đó. Ví dụ so sánh với đài BBC chẳng hạn về phiên tòa xử bác sĩ Nguyễn Đan Quế, trên đài BBC chỉ có một bản tin thông báo đã tiến hành phiên tòa và có án tù 20 năm. Trong khi đó chúng tôi có thể tổ chức đọc những tác phẩm chính luận của anh Quế rất chi tiết, có tiểu sử, có những bức thư thu thành của những người bạn trước đây của anh Quế. Nói chung chúng tôi có thể phát rất là chi tiết về từng người đấu tranh cho tự do dân chủ ở Việt Nam. Vừa rồi chúng tôi thực hiện đọc trên đài toàn

bộ danh sách các tù nhân chính trị Việt Nam, đọc tên từng người và thời hạn án tù. Điều đó cũng gây được ấn tượng sâu sắc cho người nghe, thay vì chỉ nói một câu... Hiện nay chế độ Hà Nội vẫn còn giam giữ từng ấy, từng ấy người. Câu ấy chỉ là một câu khô khan, mà các đài khác chỉ có thể tự cho phép như vậy vì lý do thời gian và thủ tục cũng không có thể nhiều hơn. Còn chúng tôi thì... Cho nên theo tôi, đài này (chị cười) hơn hẳn mấy đài kia, khiêm tốn mà nói...

Chị đã có dịp tiếp xúc với khá nhiều người Việt nam trong phong trào tự do ở Đông Âu cũng như ở Tây Âu. Chị là người ở Nga và chứng kiến nhiều sự thay đổi ở Nga, chị có so sánh hay nhận xét như thế nào về cuộc đấu tranh của người Việt hiện nay cho tự do?

Với người Việt nam ở Đông Âu tôi ít có dịp tiếp xúc, các anh các chị ở đây là đầu tiên. Nhưng với người Việt ở hải ngoại, ở Mỹ, Canada, Pháp mà tôi cũng tương đối quen cũng như qua báo chí của họ, tôi thấy rõ ràng có hai loại người. Một số trong đó đã là công dân của nước sở tại - ở đây tôi không muốn nói quốc tịch về mặt giấy tờ - mà là những "người Mỹ gốc Việt", khác những người Việt nam ở Mỹ. Tôi có gặp một ông ở Hoa Kỳ có một địa vị tương đối cao, ông ta nói: không hẳn là vấn đề kỳ thị, nhưng khi làm việc với người Mỹ, muốn bằng một người Mỹ thì phải giỏi hơn ba bốn lần, còn muốn làm thủ trưởng của họ thì phải giỏi hơn hai chục lần. Cuối cùng những người như thế đã dồn toàn sức cho việc đó và đã đạt được những vị trí như họ mong muốn. Cho nên đối với họ, việc lo cho số phận đất nước, yểm trợ cho đấu tranh gần như là một nghĩa vụ đạo đức thôi chứ không liên quan đến đời sống. Còn với loại người thứ hai, họ xem những ngày sống ở Mỹ chỉ là những ngày tạm xa Tổ quốc. Tôi phân loại họ ra như vậy, chứ không phải về lập trường hay về đường lối chiến thuật nào cả, vì theo cái đó thì không phải chỉ hai mà là vô số. Mặt khác, tôi hơi ngạc nhiên là ở Pháp, những người sống ở Pháp lâu — chắc anh chị cũng đồng ý với tôi, sống ở nước nào thì cách sống của người Việt nam cũng gần giống như cách sống của người ở nước đó, không biết là vì tự mình chủ quan chọn cho mình một xứ sở phù hợp hay là bị tác động ngược lại, nhưng rõ ràng người Việt ở Đức là người Đức, họ sống đâu vào đấy, còn người Việt ở Pháp cũng rạc rỏi như người Pháp vậy — phần lớn họ bị ảnh hưởng cái mà theo họ gọi là tư tưởng nhân đạo, mà theo tôi, tôi cho là thần Cộng. Và hành động thần Cộng không phải là vì tiền của Đảng Cộng sản hay vì lý tưởng, mà vì tư tưởng nhân đạo nói trên khách quan đã nổi giáo cho đảng Cộng sản và rất dễ dàng bị chế độ Hà Nội lợi dụng. Tôi nói như vậy là vì từ kinh nghiệm ở Nga, tôi biết rất rõ đó là một chiêu bài rất quen thuộc của chế độ cộng sản, thường tổ chức gây dựng những phong trào ngoại vi không hẳn là cộng sản, như Mặt trận Dân tộc giải phóng miền Nam trước đây chẳng hạn, cuối cùng cũng thực hiện các chủ trương của cộng sản. Qua đó tôi muốn nói giữa Cộng sản và Quốc gia có một sự khác biệt rất rõ: các lực lượng quốc gia hiện nay đã không chịu nhau rồi, khác nhau một từ đã không muốn làm việc với nhau rồi; trong khi

đó Cộng sản rất biết chấp nhận tất cả mọi người, trong khi chưa nắm chính quyền — khi có chính quyền rồi họ mới tiêu diệt lẫn nhau — họ rất khéo léo trong việc xử dụng đồng minh. Cho nên rất buồn là những người ở Pháp không hiểu được hoặc không muốn hiểu điều đó.

Đảng cộng sản Việt Nam và đảng cộng sản Nga giống nhau và khác nhau ở điểm nào, theo chị?

Nói giống nhau và khác nhau vẫn chưa đủ, phải nói sự giống nhau và khác nhau giữa hai dân tộc, tôi thấy dân tộc Nga dưới chế độ cộng sản không bao giờ yêu chế độ cộng sản. Tôi sống hơn 40 chục tuổi đời nhưng chưa gặp được một người nào mà họ thực sự tin tưởng vào cộng sản. Đảng viên bình thường ở nước tôi thực sự không có đặc quyền đặc lợi gì, chỉ có những người giữ một chức vụ gì đó mới có. Và ngay cả những người đó tôi cũng chưa bao giờ thấy là người cuồng tin theo cộng sản. Trong khi đó rất nhiều người Việt Nam, thậm chí là những thanh niên cho rằng đó là chân lý. Việc đặt chân dung ông Hồ trong nhà ở tự đáy lòng mình hoàn toàn có thể có ở người Việt Nam, trong khi đó không có một người Nga nào tự nguyện, tự nhiên đặt chân dung Lê Nin trong nhà, không bao giờ có chuyện đó! Có thể trong những năm 1917 còn những chuyện đó xảy ra, nhưng đến những năm 30 tuyệt nhiên không. Đó là nói về những người bình thường, còn về đảng cộng sản, tổ chức chính trị, đường lối.. nói chung là giống nhau. Sao lại của nhau mà.

Có một số nhận định cho rằng người VN hiện nay, nhất là thanh niên chỉ lo làm ăn kinh tế, thờ ơ với chính trị. Trên cơ sở đó ở hải ngoại một số người bi quan dự đoán tình hình chính trị VN chỉ thay đổi sau 5 đến 10 năm nữa, một số khác lạc quan hơn cho rằng thời gian chỉ 2 đến 3 năm. Vậy chị là người bi quan hay lạc quan?

Theo tôi, tất cả những biến đổi chính trị thế giới kể từ cách mạng tháng 10 cho đến những sự kiện gần đây ở Đông Âu cũng không phải do toàn dân quan tâm đến chính trị nhiều. Tất cả đều phải do một lực lượng nào đó chủ xướng, tất nhiên lực lượng đó về sau được toàn dân ủng hộ hay không lại là một vấn đề khác. Như ở Đông Âu chẳng hạn các cuộc biến đổi thường bắt đầu hoặc từ một phong trào đấu tranh của sinh viên, hoặc sự nổi dậy của lực lượng thiên tôn giáo nào đấy. Đối với Việt Nam cũng có rất nhiều phương cách, ví dụ như phong trào đấu tranh của Phật giáo có khả năng hội tụ được sức mạnh toàn dân... Cái chính là phải có một cái gì đó tạo cơ hội bùng nổ, và theo đà đó tình hình không thể kìm hãm được. Sự bùng nổ còn phụ thuộc vào phản ứng của chính quyền, nhưng theo tôi tình hình không thể kéo dài 5, 10 năm hay 2 năm như ý kiến mọi người mà có thể còn sớm hơn nữa...

— Chị lạc quan quá nhỉ!

(chị cười) ...Nếu mà chúng ta xem việc đó là một việc gì ở đâu đâu thì là chuyện khác, nhưng là người trong cuộc, chúng ta thấy có rất nhiều cơ hội bị bỏ lỡ, ví dụ như cuộc bầu cử quốc hội

vừa rồi, khi họ chấp nhận cho phép được ứng cử và đề cử các ứng cử viên độc lập thì thay vì than phiền phê phán họ, chúng ta có thể tận dụng một cách tích cực hơn.

Trong thời gian vừa rồi, nhiều người Việt nam cũng như báo chí mô tả về hiện trạng kinh hoàng tại sân bay Matxcova như là một biểu hiện về sự kỳ thị của người Nga đối với người Việt. Với tư cách là một người Nga, chị có thể cho biết cộng đồng Nga suy nghĩ như thế nào về cộng đồng Việt Nam ở Nga?

Nói về sự kỳ thị dân tộc, trước tiên phải nói đến trình độ dân trí. Dân trí thấp rất dễ dàng thổi bùng sự kỳ thị dân tộc. Matxcova và nước Nga nói chung là một mảnh đất rất tốt cho sự nảy sinh các biểu hiện tương tự. Còn cộng đồng người Việt Nam ở Nga, phải nói là về phía họ, họ.. cũng làm đủ mọi cách để "đạt" được những chuyện như vậy. Chủ quan không phải vì họ xấu, mà khách quan cách sống của họ như vậy, sống bất hợp pháp, làm giàu không chính đáng. Cái kỳ thị duy nhất và phổ biến xuất phát từ chỗ người Nga thì nghèo, người VN thì giàu, không phải giàu bình thường mà giàu thì giàu cực kỳ nhá! Cái giàu không bắt nguồn từ gia đình giàu mà từ chỗ biết lợi dụng cái thấp kém của người Nga hiện nay, bởi vậy không lấy được thiện chí của dân bản xứ.

Chị có thấy một sự giống nhau nào giữa sự kỳ thị người VN và sự bài Do Thái, cũng là một cộng đồng phát đạt trong nhiều mặt, hay không?

Chỉ có sự hơi giống nhau ở sự ganh tỵ đối với người giỏi hơn mình, nhưng thực ra người Do Thái vẫn là người của địa phương, người Do Thái ở Matxcova là người sinh ra và lớn lên ở tại đó. Sự kỳ thị này có phần giống hơn nếu so sánh với thái độ đối với các dân tộc phương Nam như Azerbaizan hay Gruzic, những người này cũng giỏi buôn bán và hiện nay họ cũng tràn vào Matxcova làm những việc mà trong mắt người Nga không phải là hay lắm. Từ sau cách mạng tháng 10 chính quyền xô viết đã nhồi vào đầu người dân một tư tưởng căm ghét việc buôn bán xuất phát từ chuyện mua rẻ bán đắt mà ra. Ở đây cần phải phân biệt, trong kinh tế thị trường nó là một cơ sở, nhưng trong kinh tế cộng sản mọi cái đều do nhà nước quản lý, đó là một việc không nên làm, bởi vì nó chỉ tạo thêm khó khăn cho cuộc sống thôi, chẳng hạn trong

cuộc chiến tranh chống Đức, trong khi đa số đói kém nhiều người Nga đã lợi dụng vị trí chức vụ để đầu cơ làm giàu, chuyện đó tất nhiên khác với chuyện buôn bán. Nhưng với dân trí thấp, người dân Nga vẫn không phân biệt được giữa chuyện đầu cơ trục lợi và chuyện buôn bán cạnh tranh trong kinh tế thị trường; hơn nữa người Nga vốn không giỏi buôn bán lại lâu nay dưới chế độ cũ không có thói quen làm chuyện đó, sự phân biệt và kỳ thị đối với những người buôn bán như đã nói ở trên quả là rất mạnh. Nhưng một điều tôi muốn nhấn mạnh, chính đường lối làm kinh tế (hay không biết làm kinh tế) của chính phủ Nga hiện nay, chủ yếu xoay quanh vấn đề buôn bán, lúc thì nâng giá, lúc thì giảm giá, lúc thì cho buôn bán, lúc thì cho chợ trời, lúc thì cấm chợ trời.. không bao giờ có chương trình của chính phủ như đầu tư công nghiệp, phát triển nông nghiệp, không chú trọng đến sản xuất mà chỉ cãi nhau là cho hay không cho chợ trời nên người dân cũng hướng sự chú ý của mình nhiều hơn về chuyện buôn bán.

Nước Nga là nơi đã phát sinh ra chủ nghĩa xã hội, và sau năm 1945 đã nhân giống một thể chế độc tài phi nhân đạo cho nhiều nước khác, gây nên một thảm họa trong lịch sử thế giới trong nhiều năm qua. Chị là người Nga, nếu chị là người lãnh đạo, chị có đủ can đảm để xin lỗi các nước về thảm họa cộng sản do chính nước mình gây ra không?

Chính câu hỏi này, cách đây hai tuần tôi đã đặt cho ông Bùi Tín trong dịp phỏng vấn cho đài. Trong buổi phỏng vấn, ông đã lên án rất mạnh chủ nghĩa cộng sản, kêu gọi đảng cộng sản Việt nam phải xin lỗi nhân dân, các văn nghệ sĩ trong Nhân văn Giai phẩm..vân..vân. Tôi đã đặt vấn đề trở lại, nếu ông lên án chế độ cộng sản như vậy, và trước đây ông cũng là một quan chức lớn trong chế độ và góp phần mang đau khổ đến cho Miền Nam Việt nam, vậy ông có định xin lỗi nhân dân Miền Nam Việt nam không, ông đã tránh trả lời câu hỏi này. Còn tôi, tôi không tránh gì cả mà chính hành động làm đài đã trả lời cho câu hỏi này.

— Cảm ơn chị. ■

BBT Diễn đàn

Vui! Vui! Vui!

*

"Chồng của bà cần một sự yên tĩnh tuyệt đối." bác sĩ nói với người vợ đang lo lắng. "Tôi sẽ cho bà thuốc an thần và bà uống vào mỗi buổi sáng, trưa, chiều một viên."

**

—Sao ông lại đối học bạ đi như vậy?

—Để khỏi rơi vào tay thành tặc nữ nhà tôi. Chả là sắp tới nó đi học.

CHUYỆN ĐỜI MẸ

● TRẦN TRUNG ĐẠO

Con chẳng về đâu dù mưa hay nắng
Sóng Thu Bồn trắng tháng bảy còn in
Mười năm trời con làm mây viễn xứ
Mười năm dài biển biệt dấu chân chim
Ngày mẹ chết con chuta tròn một tháng

Cha tảo tần sớm nắng với chiều mưa
Thiếu sữa mẹ đời con thành đại hạn
Thiếu lời ru con lớn với lọc lừa

Ngày mẹ chết con nằm trong máng cỏ
Có hay đâu mây kéo một phương trời
Cha vẫn cho con một vàng tang nhỏ
Con máng đi, đi suốt phận con người

Từ mẹ chết cha một đời góa bụa
Sống âm thầm trong mái lá tường xiêu
Xin cho con bú từng hơi sữa lạ
Giọt mồ hôi nhỏ xuống chén cơm chiều

Những đêm mưa con nằm nghe cha kể
Chuyện đời cha dài như một dòng sông
Mẹ có đẹp? cha nhìn xa không nói

Nhưng con nghe dao cắt ở trong lòng
Chuyện cha mẹ gặp nhau không cười
hỏi

Buổi giao thời xiêu lạc cả bà con
Rượu tân hôn cha thay bằng nước với
Dưới hàng tre Nghi Hạ nắng hanh vàng

Và phương ấy bao mùa mưa sẽ đến
Năm mờ hoang hương khói lạnh từ đây
Cầu xin mẹ bình yên qua chín cõi
Trên dương gian con nối cuộc lưu đày.

Trích trong "Đổi Cả Thiên Thu
Tiếng Mẹ cười"

Độc Thoại

● TRẦN NGỌC TUẤN

Thần Tạng Trần Anh Chương

Kéo lê nổi chán chường
Thơ tôi đi qua xứ sở mình khôn khổ
Qua chiếc nói giảng đầy bờ hóng
Mẹ đau tay khi đặt tôi nằm.
Qua quê lương nghèo
Nghèo sự bao dung nhưng rất giàu thù hận
Giàu hồn ma chết trong tù, chết trận
Ngoài biển khơi, trên núi, trên rừng..
Qua mùi tanh của triết thuyết nhập vào
Ưu tiên khỏi cần đóng thuế
Qua những tượng đài không ăn được — chỉ dòm chơi
Tiền âm phủ trả cho thơ
Tiêu không nổi, mà đối thì chẳng nở
Con Rồng — truyền thuyết của ông cha
Thành con rắn lười lè phun nọc độc
Trong những cái đầu hừng hực lửa
Quấn quanh với sắc áo, màu cờ
Thơ tôi đi qua sự phản bội gái trai
Không thêm khóc, rung đùi cười ha hả
Nàng Tô Thị họ phá nấu thành với
Thì đừng trách trái tim người nhuộm bạc
Trần trở khi làm thơ ở nhà (nếu mắt còn biết đỏ)
Không thể hóa Kỳ Nhung thay dạng, đổi màu
Viết thật lòng là mời thần chết đến
Trang giấy mong manh chém cổ mấy mạng người..

Đành nói chuyện một mình
Chỉ sợ gió nghe, rồi về mách lẻo
Phải dấu kỹ trong tim
Như cái giữ đồ gia bảo quý

Kéo lê nổi chán chường
Thơ tôi đừng ở một vùng tuyết trắng..

Tình tự cùng Hà Nội

● TRẦN NGỌC TUẤN

Nơi tôi làm bài thơ đầu tiên
Nơi tôi có mối tình với "cô bé quàng khăn đỏ"
Quả sầu rụng làm đau con đường nhỏ
Trang sách vở lo ép nhành lá thuộc bài

Những cơn mưa đầu hè
Để cống rãnh thành sông chở con thuyền gặp vội
Bằng lăng tím, đường Cổ Ngự đầy gió
Và đầy trăng trắng: nước biển Tây Hồ

Cũng là nơi tôi khóc lúc ra đi
Xin vĩnh biệt mùa hoa sữa hắc
Nhìn Mẹ một lần thấy tim mình đau thắt
Đêm đầu thu dữ dội tiếng không lời

"Cô bé quàng khăn đỏ" vào đời
Chớ sỏi ăn hết phần hồn — hoa bằng lăng rụng cánh
Hè chẳng nở, cây cần — roi gió đánh
Em tố mối, tố mắt, đợi đêm về..

Nửa đời tôi góa bụa lúc không em
Phần còn lại (ở vậy cùng Hà Nội)
Xin gói đầu lên những phố phường bụi bặm,
lên Mẹ, lên em, trong giấc ngủ chấp chờn

Nơi tôi làm bài thơ đầu tiên
Nơi khánh kiệt tình yêu với "cô bé quàng khăn đỏ"
Nơi tôi sống một thời như truyện cổ
Trang sách vở lo, có nhành lá thuộc bài..

TỪ ĐIỂN CHÍNH TRỊ

BBT - Từ số 32 Diễn Đàn mở mục thường kỳ "Từ điển chính trị" để giới thiệu một cách khách quan và chính xác với bạn đọc những khái niệm cơ bản trong chính trị và kinh tế. Biên tập mục này chúng tôi dựa chủ yếu vào cuốn "Từ điển chính trị" của David Robertson - Nhà xuất bản Penguin 1986.

Lần này chúng tôi giới thiệu về **TỰ DO & BÌNH ĐẲNG**.

1. TỰ DO:

Khái niệm tự do thường được các nhà nghiên cứu chính trị chia thành hai dạng: tự do tiêu cực (negative liberty) và tự do tích cực (positive liberty).

Tự do tiêu cực: tự do tiêu cực chủ yếu nói đến "sự vắng mặt của những sự kìm hãm từ bên ngoài". Tức là chừng nào không một đạo luật hoặc thực tế xã hội nào ngăn cản hoặc cưỡng bức tôi làm một việc gì đó, tôi được coi là tự do về khía cạnh này. Đây là ý tưởng tự do thường thấy trong các xã hội dân chủ phương Tây. Điểm nhấn mạnh là người khác có thể làm gì để ngăn cản tôi thực hiện điều tôi mong muốn. Nhưng cái mà tôi định làm được coi là nằm ngoài khái niệm tự do. Nếu tôi nghiện ma túy thì hoặc tôi tự do hoặc tôi không phụ thuộc vào cái mà xã hội làm để ngăn cản tôi mua thuốc ma túy tôi thích. Thường thường, tuy nhiên không phải là nhất thiết, điều này được liên hệ với ý tưởng rằng hệ thống chính trị chỉ được quyền ngăn cản tự do của một người khi việc làm của anh ta có thể gây tổn hại cho người khác, và cái mà một người làm cho bản thân anh ta là chuyện riêng của anh ta. Khái niệm này về tự do là một khái niệm cơ bản trong tư duy xã hội Anh quốc.

Tự do tích cực: tự do tích cực, đối lại với truyền thống "tự do tiêu cực" Anh quốc, có nguồn gốc trong tư tưởng Hy Lạp cổ đại, và sau này trong triết học duy lý Âu châu như Hegel hay Kant. Ngày nay xu hướng này dễ thấy ở các nhà tư tưởng Marxist. Người ta nhấn mạnh ở sự tự do lựa chọn nội tại hơn là sự hạn chế từ bên ngoài. Lý lẽ cơ bản của ý tưởng đó là nếu để một mình, bản chất tự nhiên của con người là làm việc tốt và theo lý trí. Nhưng nhân tính này có thể bị những lực lượng xã hội hoặc sự thao túng của các hệ tư tưởng làm mê muội đến độ anh ta không còn nhận ra mình muốn gì, và như thế chỉ có những lựa chọn sai lầm. Nói cho cùng xu hướng này trở lại học thuyết của Platon, nói

rằng không ai tự ý làm điều sai trái bao giờ, rằng một việc làm xấu là do sự hiểu sai chứ không phải do yếu đuối của lý trí.

2. BÌNH ĐẲNG

Bình đẳng là học thuyết cho rằng tất cả công dân của một nước phải được hưởng những quyền lợi và đặc quyền hoàn toàn như nhau. Tuy nhiên trong thực tế có nhiều các giải thích mâu thuẫn về ý nghĩa của bình đẳng. Có ba luồng tư tưởng chính về vấn đề này:

2.1. Bình đẳng hiển nhiên có nghĩa là tất cả các quyền lợi chính trị phải như nhau cho tất cả những người trưởng thành. Về phương diện chính trị, công dân phải được bình đẳng với lá phiếu bầu cử, bình đẳng trước pháp luật; và không một tiêu chuẩn xã hội, tôn giáo hay sắc tộc được phép đặt ra để gây bất bình đẳng. Đây là định nghĩa tối thiểu về bình đẳng, được chấp nhận trong lý thuyết và thực tế ở phần lớn các nền dân chủ Tây phương và nhiều kiểu nhà nước khác.

2.2. Bình đẳng có thể có thể bao hàm sự "bình đẳng về cơ hội", có nghĩa là bất kể địa vị

kinh tế xã hội xuất thân của một người, anh ta phải được có cùng cơ hội giống như những người khác để phát triển tài năng và đạt trình độ chuyên môn, và rằng khi anh ta đi xin việc, trường hợp của anh sẽ được xét hoàn toàn trên cơ sở tài năng và trình độ chuyên môn chứ không phải theo tên trường anh ta theo học hoặc địa vị của bố anh ta chẳng hạn.

2.3. Một dạng khác của bình đẳng đòi hỏi không chỉ bình đẳng về cơ hội, mà thực sự bình đẳng về đời sống vật chất và có lẽ là bình đẳng về vai trò chính trị. Một sự bình đẳng triệt để như vậy thường coi là không thể làm được ngay cả trên lý thuyết. Trong các xã hội cộng sản, nơi sự bình đẳng như vậy được chấp nhận là mục tiêu, điều đó chưa bao giờ là hiện thực. Phần lớn các nhà tư tưởng phi Marxist lý luận rằng một tình trạng "bình đẳng" như thế chỉ có thể đạt được bằng sự mất mát lớn quyền tự do, và về mặt kinh tế là không hiệu quả vì nó sẽ không đem lại động cơ vật chất để con người cố gắng làm việc. ■

C.D. phụ trách.

CHUỐI HẠT

• Nguyễn Hồi Thủ

*Xin tha thứ cho chúng tôi
Những kẻ đã có một tâm hồn
Còn đau xót trong cuộc đời phẳng lặng*

*Xin tha thứ cho chúng tôi
Những kẻ vẫn còn một tấm lòng
Khi bụng thường căng rượu thịt*

*Xin tha thứ cho chúng tôi
Những kẻ
Gọi là sống tự do
Nhưng đầu óc đầy gông cùm, xiềng xích*

*Xin tha thứ cho chúng tôi
Những kẻ đã có một tuổi trẻ
Đầy sương mù
Một tuổi thơ
Đầy nước mắt
Mà vẫn còn trong hồn bao ước mơ
Mà vẫn còn trong lòng bao hy vọng
Mà vẫn còn trong tim một tình yêu cháy bỏng*

*Xin tha thứ cho chúng tôi
Những tội chúng tôi không hề có
Nếu nợ đời chỉ có áo cơm.*

10.83

BẠN ĐỌC MỚI

• LyLy phụ trách

Bạn TRẦN HOÀNG, Tiệp

"... Qua ĐĐ tôi được biết rất nhiều tin tức bổ ích. Để có được những bài báo đó, BBT đã phải cố gắng rất nhiều, vượt qua mọi khó khăn và cả sự cấm đoán. Tôi rất khâm phục. Nay tôi muốn làm độc giả thường xuyên của ĐĐ. Châm chạp như thế này vì tôi thấy có chuyện vô lý. Xin được kể ra cùng BBT: Vừa rồi tôi có mấy người bạn đi phép về VN, lên đăng ký vé trên Sứ, hoặc có việc gì đó cần xin xỏ, trình diện. Việc trước tiên là họ lột danh sách xem có tên đọc và ủng hộ tiền cho các báo như ĐĐ, ĐTB, Việt trẻ... xong mới giải quyết mọi việc. Nhiều người muốn nhận báo lại ngại khi lên gặp Sứ khó khăn. Có người là đội trưởng, phiên dịch, bí thư chi bộ rất thích xem sách báo cũng phải lấy tên giả, nhờ địa chỉ để có báo mà xem..."

Anh NGŨ HỮU DỤNG, Tiệp

"... Anh em chúng tôi còn rơi rớt lại nơi này chẳng có bao nhiêu mà cuộc sống tha hương buồn nhiều hơn là phấn khởi. Ngoài ĐĐ mỗi tháng đến một lần, vẫn chưa thể cho là thoải mái. Thỉnh thoảng ngó các danh mục sách, tạp chí in tại hải ngoại thấy có nhiều quyển hay, nhưng giá cao quá sinh ra ngần ngại:

Sách hay thì vẫn muốn nghiên
Nhưng mua — sợ cạn túi tiền — nên thôi! ..."

Một Đội phó ẩn danh I. SILNÝ, Slovensko

"... Đọc tạp chí của các anh, chúng tôi biết được nhiều cái mới, hay hơn các báo Quân đội, Nhân dân từ nước nhà gửi sang (do nhà máy đặt cho). Đặc biệt là những tin tức chính trị trên toàn thế giới và về phong trào tự do, dân chủ... Ước vọng của chúng tôi là muốn được đọc ĐĐ thường xuyên hơn. (Mấy năm qua vì mượn của các đơn vị bạn nên thất thường).

"... Sống ở đất Tây sao mà dốt tin đến thế? Báo Tây và vô tuyến họ cũng đưa tin hàng ngày, nhưng là đơn vị lao động, hỏi được mấy người hiểu và biết tiếng? Đặc biệt làm gì biết được tin tức về phong trào đấu tranh cho tự do dân chủ của cộng đồng Việt nam ta trong và ngoài nước?!"

Bạn NGUYỄN VĂN TRẦN, Đức

"... Em có đọc nhiều tờ báo khác và được nhắc nhiều tới báo ĐĐ của các anh chị. Từ lúc còn làm việc bên Đông Đức, em đã muốn được đọc báo ĐĐ, nhưng không dám liên lạc vì ngại (!). Dù em tin rằng nội dung và chủ trương của tờ báo phù hợp với tư tưởng và nhu cầu của em. Phần lớn báo chí Việt Hải ngoại lời lẽ quá khích, cực đoan... Được biết ĐĐ vẫn còn phục vụ cộng đồng và được sự ủng hộ ngày càng nhiều của các cá nhân và tổ chức ở khắp nơi. Xin chúc mừng các anh chị và mong muốn được nhận báo ĐĐ để đọc và quảng cáo cho nhiều người cùng đọc..."

Thời gian qua, tính từ số 37 tới ngày 24.2.5993, chúng tôi đã nhận được:

BÀI:

Ông Nguyễn Hoài Vân (Pháp), Vũ Văn Tâm (Đức), Hoàng Giang (Tiệp), N.C.Trung (Tiệp), Vũ Anh (BRD), Lê Sáu (Tiệp).

THƯ:

Phạm Tử Bình (Áo), Jiří Vinš, Đỗ Quý Toàn (Canada), Trần Kim Thu (BRD), Trần Tuấn Anh (Áo), Klackova (Kladno), Ngô Hữu Dụng (Slovakia), Nguyễn Hoà (Tiệp), Nguyễn Văn Mạnh (Tiệp), Bùi Văn Nhiệm (BRD), Vũ Anh (BRD), Nguyễn Hoài Vân (Pháp), Tài Thương (BRD), Ivan Silný (Slovensko), Lê Thanh Dương (Praha), Vũ Văn Tâm (BRD), Trần Hoàng (Tiệp), Van Dien Pham (BRD), Hoàng Giang (Tiệp), Dương Văn Thường (BRD), Vũ Hoàng Anh Bốn Phương (USA), Nguyễn Hoà (Tiệp), Lê Quang Hiến (Praha), Nguyễn Văn Trấn (BRD), Mr. Phạm (Praha), Lê Sáu (Tiệp).

TIỀN ỦNG HỘ:

Trần Tuấn Anh (100\$, Áo), Klackova (50K, Kladno), Nguyễn Văn Mạnh (200K, Tiệp), Bùi Văn Diễm (20DM, BRD), Lê Thanh Dương (50K, Praha), Trần Hoàng (100K, Tiệp), Van Dien Pham (20DM, BRD), Đ.Q. Toàn (20\$, Canada), Phạm Tử Bình (200\$, Áo), Trần Kim Thu (10DM, BRD), Dương Văn Thường (200K, BRD), Tài Thương (10DM, BRD), Vũ Anh (10DM, BRD).

SÁCH, BÁO:

Diễn Đàn FORUM (15+16, Pháp), Cánh Én (20, BRD), SHCĐ (1/93, BRD), Làng Văn (101, Canada), Non Sông (50+ số Xuân, USA), Trăm con (8, Canada), ĐĐ Việt Nam (25, BRD), Tin nhà (10, Pháp), Tia sáng (20, BRD), Góp gió (số Xuân, Canada), Thông luận (57, Pháp), Quê Mẹ (số Xuân, Pháp), Lửa Việt (số Xuân, Canada).

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn và mong tiếp tục nhận được sự cộng tác, giúp đỡ cũng như góp ý, trao đổi của các bạn trong thời gian tới.

FROM:

Nguyễn Quốc Vũ
Kolej Strahov - Blok 11/42
16000 Praha 6
Czech Republic

TO :

IMPRIMÉ